

PARBA ZA DIO NASLJEĐA BANOVCA JAKOVA ŠUBIĆA BRIBIRSKOG

MLADEN ANČIĆ

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru

UDK: 949.75(093)"1500" Jakov Šubić Bribirski

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 22.XII.1994.

Auktor objavljuje privilegij ugarsko-hrvatskog kralja Vladislava II. od 5. listopada 1500., koji, zapravo, predstavlja svečani prijepis presude istoga kralja, donešene 2. ožujka 1499., te akta skradinskoga kaptola o provođenju presude u djelo, od 4. svibnja 1499. Kraljevom je presudom okončana parba između zadarskog samostana sv. Frane i kneza Nikole Šubića Zrinskog za osam ždrijebova (sortes) zemlje u selu Rasteviću u blizini Zadra. sama presuda u obrazloženju sadrži još 23 dokumenta na kojima su parbene strane temeljile svoja potraživanja, od kojih su neki prepisani u cjelini, dok su drugi samo prepričani.

U uvodnoj raspravi auktor, prije svega skreće pozornost na opće prilike s kraja XV. i početka XVI. st. u koje treba smjestiti cijelu parbu. K tomu, polazeći od nedvojbene činjenice da je sredinom XV. st. hrvatski viceban Jakov Šubić Bribirski darivao spornih osam ždrijebova zemlje zadarskome samostanu, kao i okolnosti u kojima je došlo do parbe između Jakovljevih nasljednika i samostana, auktor razmatra snagu kohezivnih sila rodovske organizacije u društvenome životu hrvatskoga kasnosrednjovjekovnog plemstva.

Razdoblje s kraja XV. i početka XVI. st., ili točnije od pada bosanskoga kraljevstva 1463. do mohačke katastrofe 1526., krucijalno je vrijeme ukupne hrvatske povijesti. Posljedice tada načinjenih greški i neuspjeha u ostvarivanju određenih ciljeva, hrvatsko društvo osjeća čak i danas, pri čemu veliki dio suvremenih problema s kojima se to društvo susreće stoji u najizravnijoj svezi s tim istim greškama i neuspjesima. Jedan od takvih ključnih neuspjeha jeste propast namisli kralja Matije Korvina o stvaranju novoga državnog sustava od ostataka bosanskoga kraljevstva i ostalih hrvatskih zemalja, što je s jedne strane trebalo osigurati "kraljevstvo" njegovu vanbračnome sinu, Ivanišu Korvinu, a s druge zaustaviti turski prodor u područje istočne-središnje Europe.¹ Kraljevi, pak, dinastije Jagelovića, prije svega

¹O ideji kralja Matije da kreira novo kraljevstvo za svoga vanbračnoga sina usp. Ferdo ŠIŠIĆ, Rukovet spomenika o hercegu Ivanišu Korvinu i o borbama Hrvata s Turcima (1473-1496), *Starine JAZU*.

Vladislav II. koji je osobno utjecao na neuspjeh korvinskoga projekta,² nesposobni da sami pohvataju i povežu konce raspadajuće strukture ugarsko-hrvatskoga kraljevstva, izravno su uzročili mohačku katastrofu ili, još preciznije, katastrofalne posljedice jednog vojničkog poraza koji u iole sređenijim prilikama ne bi imao takvo značenje kakvo mu s pravom danas pridajemo.

Ti neuspjesi i pogreške, koji se fokusiraju prvo u krbavskom, 1493., a potom i mohačkome porazu, širom su otvorili vrata za turske pljačkaške i osvajačke pohode, što je nosilo katastrofalne posljedice za demografsko stanje u hrvatskim krajevima. Migracijska gibanja, pokrenuta još na razmeđu XIV. i XV. st. strukturalnom krizom društva u širokom zaleđu istočnojadranske obale, sada doživljavaju vrhunac, a pojedini krajevi bivaju i bukvalno "ispražnjeni", da bi u takvu stanju dočekali nove stanovnike što ih donosi kovitlac turskih osvajanja. I dok je u prvoj polovici XV. st. glavnina migranata pripadala donjim slojevima društvene piramide, klima opće nesigurnosti i straha pokreće potkraj toga stoljeća čak i pripadnike društvene elite u potragu za sigurnijim boravištem, što će već u XVI. st. poprimiti razmjere masovnoga egzodusa.³

Na pozadini tih velikih gibanja, slika svakodnevice hrvatskoga društva s kraja XV. st. nije u našoj historiografiji još onako bistra i jasna kako bi se to očekivalo uzimajući u obzir relativno bogatstvo (osobito u odnosu na ranije razdoblje) sačuvane izvorne građe. U tom izoštavanju slike, međutim, pravo "more" građe lako može utjecati na historičara da se izgubi u masi trivijalnih detalja, koji onda skrivaju cjelinu slike. Upravo takvu stupicu postavlja jedan dokument na koji sam svojedobno naišao u Državnom arhivu Mađarske u Budimpešti. Ono što je osobito privlačilo pažnju bila je činjenica da ta isprava sadrži, što inseriranih što prepričanih, ukupno 26 dokumenata, koji kronološki pokrivaju cijelih 92 godine XV. st. Riječ je zapravo o privilegiju što ga je ugarsko-hrvatski kralj Vladislav II., pod nad-

---

37/1934., 270-1. O pokušaju da se taj plan doista provede u djelo nakon Matijine smrti piše Antun DABINOVIĆ, *Hrvatska državna i pravna povijest*, Zagreb 1940, 285 i d. Važnost što su je suvremenici, prvotno na turskoj a potom i na kršćanskoj strani, pripisivali obnovi bosanskoga kraljevstva, kao mobilizirajućega čimbenika u daljim borbama jasno se zrcali u pokušajima takve obnove, što ih razglaba Sima ĆIRKOVIĆ, Vlastela i kraljevi u Bosni posle 1463., *Istorijski glasnik*, (Beograd) 3/1954., koji spominje i ideju kralja Matije Korvina (str. 130). Pri tomu, pak, da li namjerno ili slučajno, pogrešno tumači latinski tekst citiran prema THALLOCYEVU izdanju, i to tako kao da je Matija nudio caru Fridriku III. Habsburgovcu da on svoga vanbračnoga sina proglasi kraljem Bosne i Hrvatske.

² O vladavini Vladislava II., kao i cijelom razdoblju vladavine Jagekovića, opširnije DABINOVIĆ, o.c.; Vjekoslav KLAIĆ, *Povijest Hrvata*, knj. 4, Zagreb 1973., 191 i d.

³ Za migracije ka drugoj obali Jadrana tijekom XV. i na početku XVI. st. vidi zbornik Italia felix (ur. Sergio ANSELMINI), *Ricerche e proposte* 3, Ancona s.a., u kojemu su i prevedeni tekstovi nekolicine hrvatskih povjesničara. Problemom migracija pripadnika viših slojeva društvene piramide bavi se Felix TOBLER, Migracije hrvatskog srednjeg i nižeg plemstva u područje austrijsko-ugarske granice u 16. i 17. stoljeću i problem "familijara", *Radovi instituta za hrvatsku povijest*, 12/1979. Usp. također i sumarni pogled na cijelo razdoblje u Tomislav RAUKAR, Društveni razvoj u Hrvatskoj u XV stoljeću, *Historijski zbornik*, XXXVIII/1985.

nevkom 15. listopada 1500., izdao na zamolbu kneza Nikole Šubića Zrinskog, oca kasnijeg heroja podsade Sigeta.⁴ Privilegiji, u stvari, predstavlja, na ukupno 14 stranica teksta formata A4, svečani prijepis presude istoga kralja od 4. ožujka 1499., presude kojom je okončana parba između zadarskih franjevaca iz samostana sv. Frane i zastupnika i tutora u to doba još malodobnoga Nikole, oko posjeda osam ždrijebova zemlje u selu Hraščević, današnjem Rasteviću "istočno od Nadinskog blata".⁵

Na prvi pogled trivijalan povod, posjed osam ždrijebova zemlje, pokrenuo je međutim sve mehanizme suvremenoga državnog sustava, od ostrovičkoga kaštelana i skradinskoga kneza, kninskoga i skradinskog kaptola, sudbenoga stola "plemenitih Hrvata lučke županije", hrvatskih banovaca, hercega Ivaniša Korvina do kraljevskoga sudbenog stola. Ukratko rezimirana, "priča" koja se odmotava čitanjem ovih 26 dokumenata, izgleda ovako (u zaporkama je naznačen broj dokumenta u ovome izdanju):

Godine 1408. sklapaju Jakov Šubić Bribirski i njegov daljnji rođak Pavao Šubić Zrinski ugovor o međusobnome nasljeđivanju dobara u slučaju da jedan od njih umre bez muških potomaka (br. 1). Budući da je Pavao imao izravne muške nasljednike, ugovor nije trebalo aktivirati sve do smrti Jakova, koji doista nije imao muškoga potomstva. U međuvremenu je Jakov ostvario uspješnu vojničku i političku karijeru, kakva je i inače bila znakovita za mnoge Šubiće, tijekom koje je neko vrijeme obnašao i čast hrvatskoga banovca. Kada je već dobrano zašao u godine, odlučio se 1441. na sastavljanje oporuke,⁶ kojom je, zapravo, samo nastavljao tradicije svojih predaka glede nadarbina, prije svega, franjevačkim redovnicima. Kao poseban dodatak toj oporuci, tako će kasnije tvrditi zadarski redovnici, nekoliko je mjeseci kasnije iste godine Jakov odlučio pokloniti i zadarskim franjevcima spomih osam ždrijebova zemlje (br. 3). Pri tomu je, kako je to već bio običaj, obvezao fratre da za njegovu i duše njegovih predaka svakoga tjedna odsluže po dvije mise. Fratri su i zvanično, tvrdnja je opet iznešena na sudu i potvrđena još jednim dokumentom (br. 4), u rujnu 1443., uvedeni u posjed rečene zemlje, i od tada su, neuznemiravani od Jakovljevih nasljednika, uživali posjed sve do 1497.

Jakov je, međutim, 1456., sastavio novu oporuku,⁷ no nadarbina zadarskim franjevcima, kao već realizirana, nije ušla ni u nju, mada se izrijekom spominje u dokumentu

⁴ Državni arhiv Mađarske (Magyar orszagos leveltar), DI 33109. Za ovu je ispravu znao (navodeći staru signaturu NRA iz nekadašnjega Kraljevskog hrvatsko-dalmatinsko-slavonskog zemaljskog arkiva) i njen kratki sadržaj ekscerpirao Ivan KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, *Zrin grad i njegovi gospodari*, Zagreb 1883. (pretsak Zagreb 1993.), 53.

⁵ Za lokalitet Hraščević/Rastević usp. Stjepan ANTOLJAK, Izumiranje i nestanak hrvatskog plemstva u okolici Zadra, *Radovi instituta JAZU u Zadru*, IX/1962., 78.

⁶ Ukratko o Jakovu Šubiću Bribirskom i njegovim oporukama, s izvornim tekstom, kao i tekstom spomenutoga ugovora iz 1408., vidi Ivan pl. BOJUNIČIĆ, Jakov Bribirski od plemena Šubić, *Vjestrnik kraljevskog hrvatsko-dalmatinsko-slavonskog zemaljskog arkiva*, I/1899.

⁷ Nijedna od parbenih strana nije na kraljevskom sudu niti spomenula tu konačnu oporuku iz 1456., mada je 2. studenoga 1498., na zahtjev "plemenitoga Matije Cvitojevića, "ukućanina velikoga kneza Nikole (Šubića) Zrinskog", skradinski kaptol napravio njen ovjereni prijepis (vidi BOJUNIČIĆ, o.c. 94-6.

kojim Petar II. Šubić Zrinski, kao Jakovljević nasljednik, 1448. ratificira sve njegove oporučne legatate (br. 7). Sam, pak, ugovor o nasljeđivanju u međuvremenu je potvrđivan (kako će to na kraljevskome sudbenom stolu dokazivati zastupnik Nikole III. Šubića Zrinskog) od strane hrvatsko-dalmatinskoga bana, Petra Talovca, gubernatora Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva, Ivana Hunjadija (br. 6), a kasnije i kralja Matije Korvina (br. 10). Iza Jakovljeve smrti, 1456., knezovi su Zrinski preuzeli njegova dobra, ostavljajući očigledno franjevce u mimome posjedu njihovih osam ždrijebova zemlje u Hrašćeviću-Rasteviću.

Komplikacije su nastale 1497., u vrijeme kada je čast hrvatskoga banovca obnašao Mihovil Blagajski, ujak malodobnoga Nikole III. U to su doba, naime, neka ili neke neidentificirane osobe, u odnosnoj ispravi označene kao "homines comitis Nicolai/ljudi kneza Nikole", uspjeli u hercega Ivaniša ishoditi ispravu na temelju koje su franjevcima osporili posjed u Hrašćeviću, te ih uz pomoć banovca Mihovila posve istjerali s njihova posjeda (br. 14). Tko se, u stvari, i kako dosjetio tražiti u ime kneza Nikole III. Zrinskoga tih osam ždrijebova, može se samo pretpostavljati, pri čemu valja pripomenuti kako su Zrinski u istome selu imali još četiri ždrijeba zemlje (to jasno proizlazi iz sadržaja isprave br. 18). Sa svoje strane, lokalni su hrvatski plemeniša, a među njima i ostali Šubići, kako to jasno proizlazi iz isprava (br. 17 i 21), redom stajali na strani fratara, a u prigodama kada je to traženo od njih, uglavnom su svjedočili da je zemlja fratarska, što ih, uglavnom, isključuje kao mogući izvor informacija o podrijetlu franjevačkih prava. S druge strane, administracija i briga oko posjeda malodobnoga kneza Nikole III. bila je, po svemu sudeći, u rukama stanovitoga Nikole Berojevića, koji je pred kraljevskim sudom zastupao malodobnoga Zrinskog, kao svoga "gospodina" ali i u "ime skrbništva". Iz toga bi se, dakle, dalo zaključiti, kao vjerojatno, kako je administrator zrinskih posjeda, Matija Berojević, sređujući stanje posjeda i ne našavši u postojećim "papierima" traga o nadarbinu u Hrašćeviću, pokrenuo postupak pred hercegom Ivanišom Korvinom, i uz pomoć Nikolina ujaka, banovca Mihovila, istjerao franjevce s njihova posjeda.

Bilo kako bilo, zadarski se fratri nisu lako predali, te su pokrenuli parbu s ciljem vraćanja svoga posjeda. Na njihovu je stranu, nakon što je pregledao predočene dokumente, stao sada i sam herceg Ivaniš, te je čak odlučio priskrbiti im nadoknadu za pretrpljene štete i troškove, na ime čega je franjevcima doznačio ona već spomenuta četiri ždrijeba u istom selu što su ih do tada držali Zrinski. U "priču" se, u međuvremenu, uključuje još jedan Šubić, Melkior Obradić Bribirski, izjavljujući kako je on prokurator kneza Nikole III. Zrinskoga, odnosno da se, preko njega, Nikola III. odriče daljih potraživanja spornih osam ždrijebova zemlje. Kasnije, pred sudbenim stolom "plemenitih Hrvata lučke županije", Melkior će prikazati i dvije isprave kojima se potvrđuje njegova prokuratorstva služba, te izjaviti kako je isti nalog kneza Nikole III. imao i u vrijeme kada je banovac Mihovil izbacivao fratre s posjeda, ali se tada nije javio stoga što je banovčeva akcija počivala na ispravi hercega Ivaniša Korvina, a on protiv te isprave, odnosno protiv hercegovog naloga, nije želio ništa poduzimati.

Izgubivši, dakle, u ovome "hrvatskom", plemenitaškom okruženju (o kojemu će još biti riječi) mogućnost provođenja svoga nauma, Matija se Berojević odlučio prenijeti parbu pred kraljevsku kuriju, očito ispravno predmnijevajući kako su mu tu izgledi za ostvarenje

započetoga puno bolji. U prvoj je instanci kralj Vladislav II. povjerio parbu arbitrima koje su, među kraljevskim pouzdanicima, hrvatskim i slavonskim plemićima, izabrale same parbene strane. Osmorica su se izabranih arbitara u studenome 1498. sastali na ročište u Bihaću (br. 23), no, kako su izabranici bili podrijetlom iz obaju "kraljevstava", na samome su ročištu u prvi plan izbile razlike između pravnih običaja koji su vladali u Hrvatskoj, odnosno u Slavoniji, poradi čega arbitrima nije bilo moguće donijeti presudu. Tako je, konačno, parba dospjela pred kraljevski sudbeni stol, na kojemu su, međutim, vrijedile drugačije norme no na plemićkim sudbenim stolovima, odnosno pred arbitrima izabranim među tim istim plemenitašima.

Nakon što su, naime, parbene strane pred kraljevskim sudbenim stolom izložile svoje zahtjeve i dokaze, cijeli je proces naprosto bio okrenut "naglavce", prthvaćanjem argumenata Matije Berojevića, sukladno kojima su zadarski franjevci sada bili ti koji su iznova morali dokazivati svoja posjedovna prava. Do takvoga je preokreta došlo pošto su kao pravovaljani uvaženi argumenti da (br. 24):

a/fratri svoja prava temelje na kaptolskim ovjerenim prijepisima dokumenata, a ne na izvornim dokumentima, pri čemu se u obrazloženju nije išlo tako daleko kako je to u svom istupu uradio Matija Berojević, izjavivši kako takvi prijepisi "kako po zakonu tako i po običaju našega kraljevstva nemaju nikakve vjere";

b/Jakov Šubić Bribirski, nakon što je 1408. sklopio ugovor s Petrom Šubićem Zrinskim, sve da je doista i ostavio zemlju franjevcima, nije to imao pravo učiniti, odnosno nije imao pravo otuđiti dio svoga posjeda bez izričite Petrove suglasnosti (činjenica da su se Petrovi nasljednici s otuđenjem na korist zadarskog samostana suglasili ispravom od 11. lipnja 1448., proglašena je nevažećom, budući da je ta isprava predočena u kaptolskom prijepisu a ne u svome izvornom obliku);

c/sukladno ovakvom postavljanju stvari (praktično značenje svega ovoga je zaključak da su franjevci "bezpravno" posjedovali spomih osam ždrijebova preko 50 godina!), ništavnim su proglašene sve uredbe koje je na korist fratara donio herceg Ivaniš Korvin (u obrazloženju je naznačeno kako herceg pri donošenju odluke o povratu spomih ždrijebova samostanu i namirenju pretrpljenih šteta, nije ni pozvao drugu stranu pred sebe, no činjenica da je prvotno na isti način izdao "litteras preceptorias" s kojima su Nikolini ljudi istjerali fratre s posjeda nije nimalo zbunjivala kraljevski sudbeni stol).

Konačno, fratrima je naznačeno da se za istjerivanje svojih prava mogu obratiti sudbenome stolu lučke županije u redovitome postupku, ali da u posjedu spomih osam ždrijebova nadalje ostaje knez Nikola Šubić Zrinski, a skradinskome je kaptolu naredjeno da Nikolu uvede u spomi posjed, što je bilo ubrzo doista i provedeno (br. 25).

Ovakvo obrazloženje presude izgleda danas u najmanju ruku čudno, i to iz nekoliko razloga. Prije svega, tu je posve nejasna i neuobičajena diskvalifikacija institucije ovjerenoga kaptolskog prijepisa isprave, kojoj se u postojećoj pravno-povijesnoj literaturi ne nalazi temelja, iz koje onda izvire i poništavanje svih ostalih, inače pravno posve valjanih činova (cijela je stvar to čudnija što je Matija Berojević također predočio prijepise a ne izvornike isprava na kojima je temeljio zahtjeve svoga štićenika). K tomu, i neki drugi

suvremeni dokumenti, izvan onih koje su parbene strane predočile kraljevskome sudbenom stolu, nedvojbeno potvrđuju da je Jakov Šubić Bribirski doista zadarskim franjevcima poklonio spornih osam ždrijebova zemlje, odnosno da su ih oni mimo posjedovali i uživali preko 50 godina. Tako se kao titular vlasništva u Hraščeviću samostan sv. Frane navodi već u jednom bilježničkom dokumentu od 11. kolovoza 1447., dakle šest godina nakon pisanja prvotne Jakovljeve oporuke i note franjevcima, odnosno tri godine nakon što su oni, sudeći po ispravi od 15. rujna 1443., i zvanično uvedeni u posjed. Naime, toga je dana pred zadarskoga bilježnika Ivana Calcina stupio stanoviti Nikola pokojnoga Jurja iz istog toga Hraščevića, koji je samoga sebe označio kao samostanskoga seljaka.⁸ Samostanski posjed "extra districtum Jadre in districtu Ostrovice", kao poklon Jakova Banovca, spominje se u jednoj dukali od 16. listopada 1454.,⁹ a najeksplicitniji i najjasniji je glede cijeloga posla oko darivanja spornih ždrijebova dokument sastavljen "voljom i pristankom" Stjepana Rudčića, jednoga od izvršitelja Jakovljeve posljednje volje. Naime, Stjepan je u srpnju 1466. bio u Zadru, pa i u samostanu sv. Frane, gdje je 8. srpnja bio nazočan sastavljanju isprave koja je neke vrste prijepisa Jakovljeve note iz 1441.¹⁰ Konačno, kao vlasnik posjeda u Hraščeviću,

---

⁸ Povijesni arhiv Zadar, Spisi zadarskih bilježnika, Johannes Calcina, Busta II., fasc. IV., fol. 173: "Nicolaus condam Georgii de Hraschieuich districtus Ostrouice vilicus monasterii sancti Francisci de Jadra"

⁹ BOJNIČIĆ, o.c. 94. Iz teksta dukale, inače, proizlazi da je Jakovu bio zabranjen dolazak na područja pod mletačkom vlašću u Dalmaciju, i to stoga što je upravo on početkom XV. st. preotao Ostrovicu iz mletačkoga posjeda. To, pak, baca posve drugačije svjetlo na odnose nekadašnjega banovca i zadarskih franjevaca, koje treba promatrati i u sklopu političkih opredjeljenja kakva su vladala po gradovima Dalmacije u XV. st., što, međutim, ostaje izvan konteksta pitanja koja se ovdje raspravljaju.

¹⁰ Arhiv samostana sv. Frane, br 138: "Notum atque manifestum sit omnibus ac singulis patribus guardianis ceterisque fratribus conuentus sancti Francisci de Hiadra tam presentibus quam futuris. Quod nobilis ac spectabilis vir dominus Jacobus banouac de genere Subiciorum de Berberio singularis deuotus benefactorque precipuus ordinis sancti Francisci sicut in uita sua erga ipsum ordinem summa affiebatu deuotione ita et in morte amplissimis beneficiis ecclesiam sancti Francisci de Hiadra seu fratres ibidem Christo famulantes in suo ultimo et legitimo testamento dotare siue donare curauit, relinquens octo terre sortes tam suas quam sororis olim sue honestissime mulieris domine uidelzet Zuue in uilla uocata Craschieuichi, committendo humillime ac fideliter et animam suam et suorum preterea defunctorum illis ipsis fratribus sancti Francisci de Hiadra ut sibi duas saltem missas qualibet ebdomada celebrare debeant. Quas ob res pro tot tantisque beneficiis ipsi memorati fratres ne quauis ingratitude culpabiles existant cuiuspiam intencionem ac fidelissimam commissionem deuote accurate exequi omnibus uiribus suis deo optimo fauente studeant ut sic eiusdem deuota intentio seruensque desiderium per huiusmodi fratres nullo defraudetur pacto. In huius autem rei memoriam has presentes litteras in sacristia istiusmodi ecclesie uel conuentus prelibati loco manifesto affigi uolumus ex hoc nimirum de uoluntate acque consensu tam uiri nobilis domini Stephani Ruthich quam ceterorum ipsius condam domini Jacobi prefato commissariorum. Sub anno incarnationis domini Mo CCCCo LXVlo, die VIIIo iulii, Hiadre in prenominato conuentu." Ispravu spominje ANTOLJAK, o.c. 78, no kako je pri tomu koristio samo "Inventar samostana sv. Frane u Zadru; Pergamene", tako je njegov navod nejasan (poput regesta u rečenomu inventaru) i izgleda kao da je ispravu sastavio sam Jakov. Stjepan, pak, Rudčić spominje se kao izvršitelj

1493. spominju se, u presudi generalnoga vikara franjevačke cismontanske vikarije, Evangeliste iz Perusia, "dalmatinski fratri", koji su tom prigodom obranili svoja prava na četiri ždrijeba u tome selu od presizanja franjevac bosanske vikarije. Kako se, međutim, isprava i danas čuva u zadarskome samostanu sv. Frane,¹¹ to se van svake razumne dvojbe može uzeti da se ono "dalmatinski fratri" odnosi upravo na ovaj samostan.

I objašnjenje koje u svojoj noti daje sam Jakov Šubić Bribirski, da je za života iskazivao privrženost cijelome franjevačkom redu, iz čega onda proizlazi i odluka o darivanju, nije teško potvrditi drugim suvremenim dokumentima. Naime, iz isprave sastavljene 8. travnja 1434. u franjevačkome samostanu sv. Marije u Bribiru,¹² kao i iz privatne isprave (cirographum) od 23. veljače 1446., registrirane u bilježničkom spisu od 6. travnja iste godine,¹³ jasno proizlazi da je Jakov obnašao funkciju glavnoga prokuratora franjevačkoga samostana sv. Marije u Bribiru. K tomu, u oporuci sastavljenoj 1456. jasno se eksplicira da je njegov osobni ispovjednik bio upravo gvardijan toga samostana, a ni ostali oporučni legati ne ostavljaju mjesta dvojbi glede stvarne privrženosti franjevačkome redu. Iz svega toga nije teško zaključiti kako je upravo takvoj osobi, kakvom navedeni dokumenti očitavaju nekadašnjeg hrvatskog banovca, bilo posve naravno ostaviti osam ždrijebova zemlje zadarskim franjevcima.

Kako, dakle, tumačiti, u svijetlu svega rečenog, odluku kraljevskoga sudbenog stola kojom se fratrima praktično oduzima sporno zemljište što su ga mimo uživali preko 50 godina, odnosno kojom se upućuju da "extra dominium" (izvan posjeda) potraže eventualno pravdu na sudbenome stolu lučke županije. Mogući putokaz pruža još jedan suvremeni slučaj vrlo slične parbe, u kojemu je kraljevski sud 1497. također poništio odluku hercega Ivaniša Korvina, opet na korist franjevac, ovoga puta onih iz skradinskoga samostana sv. Ivana.¹⁴ Uzimajući u obzir činjenicu da je upravo ovih godina bilo velikih nesporazuma

---

Jakovljeve oporuke iz 1456. (BOJUNIČIĆ, o.c. 96), dočim nije posve jasno je li to ista osoba koja se spominje kao prokurator samostana sv. Frane u dokumentu od 21. ožujka 1442. predočenom u parbi, i to kao "Stephanus Radysych de Wzdolya".

¹¹ Arhiv samostana sv. Frane u Zadru, Pergamene br. 161, 31. svibnja 1493.

¹² Arhiv HAZU, D-X-20. Regest isprave u J. STIPIŠIĆ-M. ŠAMŠALOVIĆ, *Isprave u arhivu Jugoslavenske akademije, Zbornik historijskog instituta JA* (Zagreb), 2/1959., 374, br. 1862. Budući da se u navedenom regestu to izrijekom ne spominje, valja naglasiti da posao koji se njome registrira, Jakov Bribirski i Ugrin Ugrinić, oba "de domo et genere Subich procuratores monasterii et loci sancte Marie de Breberio", obavljaju "cum scitu et de licencia ac voluntate reuerendorum patrum fratrum Nicholai de Durachio eiusdem ordinis ministri in prouincia Dalmacie, fratris Johannis de Pago custodis jadrensis custodie et fratris Georgii Strichouich de Breberio guardiani ad presens eiusdem loci".

¹³ PAZd, SZB, Johannes Calcina, B. II, fasc. IV, fol. 85-6', 6. travnja 1447, gdje je inseriran "cirographum" od 23. veljače. Dokument citira i ANTOLJAK, o.c. 77 i bilj. 320.

¹⁴ Usp. regeste u STIPIŠIĆ-ŠAMŠALOVIĆ, *Isprave u arhivu Jugoslavenske akademije, Zbornik historijskog instituta JA*, 4/1961., 485, br. 3380 i 3382. Hercegovina presuda na korist franjevac poništena je, također, uz problematično objašnjenje ("quia extra fines comitatus, in quo ea bona sunt, lata est").

između kralja i hercega,¹⁵ nije teško pretpostaviti kako se na dvoru računalo da će svaki hrvatski plemić sa zahvalnošću primiti poništavanje hercegovih presuda donešenih u korist redovnika, što je u prilikama kakve su vladale značilo ujedno i jednoga pristašu više na kraljevoj strani. Što je takvo ponašanje stvarno samo doprinosilo urušavanju postojeće društvene strukture, i širilo osjećaj posvemašnje nesigurnosti, destimulirajući ljude u pružanju otpora turskom nadiranju, toga izgleda nitko nije bio ni svjestan, niti je to koga moglo zabrinjavati.

*

Nadovezujući se, na određeni način, upravo na ovo što je rečeno o urušavanju postojeće društvene strukture, zapravo "zgrade" srednjovjekovne države na ovome prostoru, valja se sada okrenuti onomu što ovih 26 dokumenata otkrivaju o organizaciji koja je pokušavala amortizirati takve udare. Naime, polazeći od činjenice da je pred sudbenim stolom "plemenitih Hrvata lučke županije" Melkior Obradić, i sam pripadnik roda Šubića, pokušao, i to kao prokurator kneza Nikole Zrinskoga, zaštititi franjevce u njihovu posjedu, valja pokušati razabrati što o odnosima unutar društvenoga kolektiviteta koji se naziva "rod" donose ti dokumenti. Prije svega, valja odgovoriti na samo pitanje, je li doista Melkior Obradić bio prokurator kneza Nikole Šubića Zrinskoga, kako je on to tvrdio pred sudbenim stolom lučke županije i pri tomu pokazivao dvije isprave (br. 21) ili je u pravu bio Matija Berojević kada je na kraljevskome sudbenome stolu tvrdio da Melkior nije bio, niti je mogao biti knežev prokurator, i to stoga što je Nikola u to doba bio malodoban i kao takav nije ni mogao imenovati prokuratora.

Ma kako to čudno zvučalo, dokumentacija kojom se danas možemo poslužiti pokazuje da su i jedan i drugi navod bili točni. Naime, nedvojbeno je točno to da je Nikola Šubić Zrinski, rođen 1487.,¹⁶ u doba kada se vodila parba, još uvijek bio malodoban, te pravno nesposoban imenovati svoga prokuratora. No, s druge je strane, i Melkior Obradić doista raspolagao najmanje jednim dokumentom u kojemu je imenovan Nikolinin prokuratorom. Doduše, to je bilo urađeno još 1493., a zastupništvo se odnosilo kako na Nikolu, tako i na njegova oca Petra i polubrata Pavla, koje je Melkior zastupao prigodom istrage i u parbi protivu kaštelana grada Kličevca i vojvode Rosula, poradi šteta koje su ovi počinili na posjedima Zrinskih u lučkoj županiji.¹⁷ Iako je, dakle, tehnički doista bio imenovan zastupnikom kneza Nikole Šubića Zrinskoga, čini se kako je Melkior ipak ovdje uvelike izašao izvan važećih pravnih normi, prisvajajući si pravo interveniranja u situaciji u kojoj za to nije imao stvarnih ovlasti. Riječ je, naime, o tomu da je (br. 19) Melkior pred skradinskim kaptolom izrijekom tvrdio kako se u svoje i u ime kneza Nikole odriče daljih potraživanja na spomih osam ždrijevova ("Melchior Obradych de Berberio de genere Swbych tamquam

---

¹⁵Usp. DABINOVIĆ, o.c. 293-4.

¹⁶Usp. KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, o.c. 49.

¹⁷Dotičnu dokumentaciju prepričava KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, o.c. 52, no iz njegova teksta nije jasno je li Melkior u dva navrata dobio prokuratorске ovlasti, kako bi to proizlazilo iz njegovih navoda ("ostendens binas litteras procuratorias dicti comitis Nicolai").

verus et legitimus procurator ... sua ac prefati comitis Nicolai de Zrynyo personis abrenunciasset"), a da pri tomu nije imao pravne podloge za takvo što.

Ovakav je postupak hrvatskoga plemenitaša zacijelo morao imati jaku motivacijsku podlogu izvan njegovih uskih osobnih interesa, budući da je svojim istupom štutio tuđa prava, zapravo prava zadarskih franjevaca. U takvoj situaciji nije bez značenja naglasiti kako je iza legata franjevcima u okviru roda Šubića do tada stajala duga i bogata tradicija, što ju, sukladno našem današnjem znanju, počinje ban Pavao na prijelomu XIII. i XIV. st. utemeljenjem malo prije spomenutoga samostana sv. Ivana Krstitelja izvan zidina Skradina.¹⁸ Ono što osobito valja naglasiti iz te isprave u ovome kontekstu jest skrb bana Pavla da posjedi predani samostanu ne budu otuđeni njegovu rodu, poradi čega se u ispravi određuje da redovnici koji će nastaviti samostan unutar kruga njegovih srodnika i nasljednika ubuduće biraju prokuratora ili prokurore koji će skrbiti da se samostanu s doznačenih posjeda provide određena sredstva.¹⁹ Na vrlo će sličan način postupiti još jedan Šubić potkraj XIV. st., u trenutku kada bude stvarao zakladu za oltar sv. Nikole u samostanskoj crkvi sv. Marije u Bribiru, i to, što valja osobito naglasiti, ne od rodovskih posjeda. Naime, sređujući u rujnu 1385. dosta kompliciranu transakciju s posudbom nekog novca unutar samoga roda, knez Vladislav, sin kneza Stjepana Bribirskoga, određuje da će njegovih 500 dukata, ili zemljišni posjedi koji su mu založeni za taj novac, služiti nakon njegove smrti za plaćanje svakodnevnih misa pred navedenim oltarom, odnosno za održavanje samostanske crkve. Pri tomu će skrb oko utroška tih sredstava voditi poseban "odbor", sastavljen od skradinskoga biskupa, provincijala franjevačke hrvatske provincije, te dvojice "od ponajboljih" iz samoga roda.²⁰ Kao što se iz citiranoga dokumenta vidi, u trenutku kada je Vladislav stvarao svoju zakladu, među Šubićima se znalo koja su to dvojica "od ponajboljih" u rodu, što pretpostavlja da je njihova uloga u životu zajednice bila već otprije

---

¹⁸Fundacionalna isprava za samostan sv. Ivana Krstitelja, sa spomim datumom, objavljena je u Tadija SMIČIKLAS, *Diplomatički zbornik kraljevina Hrvatske, Dalmacije i Slavonije VII*, Zagreb 1909, 331-6. Valja ovdje, međutim, naglasiti kako se čini više nego vjerojatnim da su veze Šubića i franjevaca starije od ovoga vremena, pri čemu valja imati u vidu, prije svega, samostan sv. Marije u Bribiru, koji je nosio sve zanačajke središnje rodovske zaklade. No, kako vrijeme gradnje samostana do danas nije točno utvrđeno, a pretpostavka kako ga je dao sagraditi upravo ban Pavao (usp. Tonči BURIĆ, u: *Bribir u srednjem vijeku*, Split 1987, 31) iz mnogo razloga "ne drži vodu", to ojebo pitanje zasada ostaje otvoreno.

¹⁹Dotična se uredba ponavlja u dva navrata u fundacionalnoj ispravi: "procurator ipsorum fratrum, quem vel quos ad hoc abilem uel idoneos ipsi fratres de comitibus Breberii de domo nostra specialiter assignabunt", i dalje: "procuratores tales semper sint de comitibus Breberii, ut possessiones supradicte non usurpentur per personas alicuas"

²⁰*Diplomatički zbornik XVII/1976.*, 548: "post vero eius mortem dicti ducati quingenti auri ex pacto integraliter peruenire debeant ad manus et gubernationem domini episcopi Scardonensis, domini ministri ordinis minorum in partibus Sclauonie, qui pro tempore erit, comitis Marci olim comitis Pauli de Breberio, et comitis Nicolay olim comitis Lupi de Breberio, si isti duo comes Marcus et comes Nicolaus tunc uiuent; et si non uiuent, tunc alii duo de melioribus de domo eorum loco ipsorum et sic successiue quousque expedierit, **elligantur per actinentes et proximiores de eorum domo**"

definirana. Istodobno, Vladislav predviđa i proceduru daljih izbora, što samo po sebi podrazumijeva stanoviti oblik okupljanja cijeloga, ili bar većeg dijela roda.

Vraćajući se, međutim, na ulogu onih "duo de melioribus", za pretpostaviti kako su oni, najvjerojatnije, u ovo kasnije doba skrbrili u prvome redu za vjerske zaklade cijeloga roda, upravo onako kako su to, prema ispravi od 8. travnja 1434.,²¹ radili banovac Jakov i Ugrin Ugrinić, odnosno onako kako je to nešto kasnije, 1440. i 1447. radio sam banovac Jakov, ugovarajući radove sa zadarskim graditeljom Ivanom Vidulovim. Među tim zakladama, svakako, valja na prvome mjestu računati na već spominjani franjevački samostan sv. Marije u Bribiru, za koji se može s gotovo posvemašnjom sigurnošću smatrati kako su ga dali podići upravo Šubići. U samome, pak, samostanu, koji se kao destinatar zaklada pojavljuje u svakoj sačuvanoj oporuci Šubića, a tih i nije tako malo, bilo je središte u kojemu je podržavan pravi "kult" cijeloga roda. O tomu, pak, što je takav "kult" podrazumijevao govori kako činjenica da su tu bili sahranjeni ban Pavao i njegovi sljednici, tako i spomenik kojega je njegov izdavač naslovio "Bribirski nekrolog".²² Riječ je, zapravo, o bilješkama unesenim u časoslov koji je nekada pripadao samostanu sv. Marije, s datumima smrti pojedinih pripadnika roda Šubića, što je, najvjerojatnije, imalo svrhu podsjetiti fratre kada za koju osobu valja slaviti misu. U istome smislu veličanja obiteljske, odnosno rodovske tradicije, valja tumačiti i ostatke kamenoga namještaja, što su na vidjelo izašli arheološkim istraživanjima na Bribiru, a na kojima je uklesan heraklički simbol roda.²³ Sve to vrlo zorno ilustrira na koji se način i koliko držalo do rodovske tradicije i povijesti u ovom "svetištu" zajednice koja je počivala na "krvnoj" svezi.

Da li je skrb roda još uvijek uključivala i skradinski samostan sv. Ivana Krstitelja, onako kako je to u fundacionalnoj ispravi predviđao ban Pavao, danas je teško reći, no ako je i bilo tako, čini se da taj samostan nije imao ulogu ni izbliza sličnu onoj kakva je pridavana bribirskom rodovskom "svetištu" u samostanu sv. Marije. Takodjer je vrlo teško utvrditi da li su i nad kojim još crkvama Šubići kao zajednica uživali patronatsko pravo. S nešto više sigurnosti, čini se, na temelju već citiranoga "cirogparha" iz 1447., može se govoriti da je skrb zajednice uključivala i crkvu sv. Ivana u Bribiru, koju je zadarski majstor Ivan Vidulov renovirao na temelju ugovora s istim osobama i paralelno sa samostanom sv. Marije.²⁴

---

²¹Vidi ovdje bilj. 12.

²²Stipan ZLATOVIĆ, Bribirski nekrolog XIV. i XV. vieka, *Starine JAZU*, 22/1889.

²³Arheolozi su do danas na Bribiru uradili mnogo toga, no rezultati nisu još uvijek sustavno prezentirani. Usp. Stjepan GUNJAČA, Nalaz srednjovjekovnih arhitektura na Bribiru, *Starohrvatska prosvjeta*, 10/1968.; te katalog izložbe što ju je 1987. postavio Muzej hrvatskih arheoloških spomenika - Split, pod naslovom *Bribir u srednjem vijeku*, Split 1987. (osobito tekstove Tonči BURIĆA).

²⁴"Ancora ultra di questo (što se odnosi na međusobne obveze glede radova na samostanu - op. aukt.) lo predito magistro Vidole e debio riceur dal predito nobil homo misser Jacomo di Biber ducati 24 d'oru, soldi 45 di pizoli e questo per compimento dela jesia di san Zoane di Biber e per la soa capela" (vidi ovdje bilj. 13). Za eventualne druge crkve nad kojima bi Šubići, kao zajednica ili, pak, kao pojedinci imali patronatsko pravo, usp. ovdje bilj. 25.

Sigurno je, međutim, da je i zadarski samostan sv. Frane spadao među one crkvene ustanove koje su bile povezane sa Šubićima, budući da je u crkvi toga samostana bilo sahranjenih pripadnike roda.²⁵ Nije teško pretpostaviti da su veze sa zadarskim franjevcima podržavali osobito pripadnici one grane roda Šubića koja se naselila u samome gradu, dobila naziv "de Cesanis", i u drugoj polovici XIV. st. dala dva kraljevska admirala.²⁶ Stoga, ni potez banovca Jakova 1441., s doznačivanjem onih osam ždrijebova zemlje samostanu sv. Frane, nije mogao biti iznenađujući za ostale Šubiće, a njihova naklonost spram fratara tijekom cijele parbe, o kojoj je već bilo govora, u svijetlu svega rečenog dobija novi smisao. Isto se, međutim, može reći i za postupak Melkiora Obradića, no činjenica da je on još 1493. obnašao prokuratorsku službu za račun Petra Šubića Zrinskog i njegovih sinova, odnosno da je pred sudbenim stolom lučke županije izjavio kako je imao ovlasti zaustaviti postupak banovca Mihovila kada je ovaj istjerivao fratre sa spornih osam ždrijebova, napućuje na još nešto.

Radi se, naime, o tomu da bi upravo taj Melkior Obradić mogao biti jedan od onih što su u rodu uživali status označen odrednicom "de melioribus", odnosno da je na stanovit način upravo on vodio brigu o "poslovima roda" na samom kraju XV. st. To se čini tim vjerojatnije što je Melkior u doba kada je parba vođena, dakle 1497. -1499., već morao biti u poodmaklim godinama, budući se u izvorima spominje kao "nobilis uir Crouatus" još 1464.²⁷ U ovakvom pretpostavljenom slijedu, vratimo li se na trenutak na nejasnu motivaciju njegovih

²⁵Sastavljajući 12. siječnja 1383. oporuku, "nobilis vir ser Dobrolus, cuius Jadre, filius condam comitis Nicole de Berberio", između ostaloga određuje da se od srebra zatečenoga u njegovoj kući naprave dva kaleža i dva močnika, te jedna posuda za hostije, te da se oba kaleža, jedan močnik i posuda predaju samostanu sv. Marije u Bribiru, a jedan kalež crkvi sv. Ivana u Bribiru. K tomu, Dobrul određuje da se crkvi samostana sv. Frane u Zadru, gdje treba biti sahranjen, preda jedan kalež vrijedan 50 libara, a franjevcima u samostanu dva konja (*Diplomatički zbornik XVII/1976.*, 335-7). Ostaje nejasno kakav je mogao biti status crkava u Humljanima (ecclesia sancti Georgii de Colignano) i Raplju (ecclesia sancti Danielis de Rappla) za koje je Dobrul predvidio da se oprave njegovim sredstvima (Humljani se, inače, spominju kao posjed Jakova Šubića Bribirskog u ugovoru s Pavlom Šubićem Zrinskim iz 1408 - usp. BOJNIČIĆ, o.c. 88)

²⁶Pitanje anžuvinskih kraljevskih admirala, dakako, nije predmet detaljnijeg razglabanju u ovome tekstu, no kako je oko toga da li su zadarski "de Cesanis" doista bili Šubići, i koliko je njih obnašalo čast kraljevskih admirala bilo dosta nesporazuma u našoj historiografiji, valja na ovome mjestu upozoriti na neke izvore koji bacaju posve jasno svjetlo na ta pitanja. Naime, kada se 7. prosinca 1355. u jednoj bilježničkoj ispravi određuju granice stanovite kuće u samome gradu Zadru, izrijekom se navodi i "locus Jacobi Subighij de Zexamo" (PAZd, SZB, Andreas q. Petri Cantio, B. I., fasc. IV., fol. 58). Glede admirala Jakova de Cessanis nema i nikada nije bilo spora, a što se tiče drugoga admirala iz iste obitelji, on se doista zvao Mate, kako je to odavno napisao Frano Radić, no u ponešto izmijenjenoj varijanti - Matol, i bio je sin prvoga Ludovikova admirala, Jakova de Cessanisa. U zadužnici koju je 30 rujna 1385. izdao zadarskome novčaru, Petru, naznačen je kao "nobilis uir ser Matolus condam domini Jacobi militis de Cesamo cuius Jadre, regius admiratus" (PAZd, SZB, Petrus Sercana, B. II., fasc. 25., fol. 23).

²⁷ANTOLJAK, o.c. 81.

postupaka u "priči" oko osam ždrijevova u selu Hrašćeviću, Melkior se s problemom oko oduzimanja posjeda zadarskim franjevcima mogao naći u krajnje nepovoljnoj situaciji. Naime, ono što je poduzimao Matija Berojević ugrožavalo je interese roda, odnosno zajednice koja je bila višestruko povezana s franjevačkim redom, no pri tomu Melkior nije raspolagao pravno valjanim ovlastima za bilo kakve korake, dok s druge strane nije mogao, instrumentima koji su mu kao čelniku roda stajali na raspolaganju, utjecati na malodobnoga Nikolu Šubića Zrinskog. O tomu, pak, da je Matija Berojević, kao Nikolin skrbnik stajao van domašaja njegove rodovske funkcije nema nikakve dvojbe. Raspet, dakle, između imperativa poduzeti nešto i instrumentalne nemoći da to u stvarnosti izvede, Melkior je intervenirao upravo onako kako sudbeni spisi pokazuju, no dok je na plemenitaškom sudbenom stolu i kod hercega Ivaniša Korvina naišao na razumijevanje, pred kraljevskim je sudbenim stolom sve moralo izgledati drugačije.

Bilo kako bilo, valja uzeti u obzir i činjenicu da 1493. upravo Melkior obnaša prokuratorsku službu za račun zrijske grane Šubića, a to, uza sve ono što je do sada već rečeno, jasno ukazuje na zaključak da plemenitaški rod u XIV. i XV. st., sa svojim posebnim uređenjem, stoji kao paralelna snaga suvremnoj "državi". U uskoj svezi s nutarnjim ustrojem roda, međutim, stoji još jedan detalj na koji valja svratiti pozornost čitatelja. Naime, transkribirajući isprave koje se ovdje objavljuju, naišao sam na nemale teškoće u razrješavanju jedne kratice u izrazu koji je na prvi pogled bio razumljiv i odnosio se na srodstvo između banovca Jakova i Petra Šubića Zrinskog (br. 7., "fratrem ... consaguionalem et funalem"). To što se u ispravi kninskoga kaptola sveza između ovih članova roda Šubića iskazuje pridjevom "funalis/konopni", a u onom značenju u kojem u hrvatski pisanim suvremenim dokumentima stoji "brat vrvni", najbolja je potvrda zaključaka do kojih je svojedobno, tumačeći sam pojam "vrvi" došao Miho Barada.²⁸ Takvo tumačenje još eksplicitniju potvrdu dobija uvidom u ispravu lapačkoga sudbenoga stola od 3. studenoga 1435., pisanu hrvatskim jezikom, a koja je 21. ožujka 1436. prevedena i prepisana u kninskome kaptolu. Sukladno sadržaju te isprave, naime, pred lapačkim je sudbenim stolom Broz Novaković izjavio kako su on i stanoviti Martin Chusa od davnine "kivni i vrvni" rođaci, odnosno da su njegovi i Martinovi predci podijelili na jednake dijelove svoje posjede u Ostrovici i Rmnju, iz čega upravo i proistječe određenje njihove sveze kao "vrvene", odnosno "funalis", kako je to prevedeno u kninskome kaptolu.²⁹

Konačno, sav ovdje izloženi materijal, polazeći od ugovora između Jakova Šubića Bribirskog i Pavla Šubića Zrinskog iz 1408. pa do ponašanja Melkiora Obradića, nedvojbeno

²⁸Vidi Miho BARADA, *Starohrvatska seoska zajednica*, JAZU, Zagreb 1957., 27-33, osobito 31 i d. Valja, međutim, na ovome mjestu upozoriti na distingviranje između života plemenitaške rodovske zajednice s jedne i seoske zajednice s druge strane, o kojemu Barada nije vodio dovoljno računa.

²⁹Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, D-X-45 (registre obaju isprava donose STIPIŠIĆ-ŠAMAŠLOVIĆ, o.c. 376, br. 1897 i 377 br. 1915): "dixit Broz domine ac supane et judices dicio a patruo meo Martinus Chvsa et filiis suis Simoni et Paulo ac Dragyth fratibus meis consanguinealibus et **funalibus** scio me esse fratrem vestrum de Oztrevicza consaguionalem et **funalem** et mei primi cum vestrīs primis diuserunt totum per medium id quod nos concernit in metis Oztrevice et Erman"

pokazuje da kohezivna snaga roda, odnosno te "zajednice krvi" još nije popustila unatoč njenu prostomom raspršivanju do kojega dolazi, uglavnom, posredovanjem kraljevske ("državne") vlasti, odnosno darivanjem posjeda koji su udaljeni od prvotnog središta rodovskih posjeda. O tomu, pored svega onoga što je rečeno o Šubićima, jasno govori slučaj Lapčana, kojega je podrobno raščlanio Miho Barada, iz čijega razglabanja proizlazi, primjerice, da je sredinom XIV. st. Našman sin Petrov, "de Lapuch", pred kraljem Ludovikom zastupao interese i primorske i pounske grane Lapčana.³⁰ Štoviše, čini se kako ne bi bilo teško braniti zaključak da su neredovite prilike, upravo onakve kakve su vladale potkraj XV. st., ili ranije na prijelomu XIV. i XV. st., utjecale na jačanje veza unutar takvoga oblika društvene organizacije. Erozija kraljevskoga auktoriteta, do kakve je došlo pod Jagelovićima, i nepostojanje nadomjestka u nekom drugom obliku javne vlasti, naprosto je prisiljavala plemenitaše da se okrenu svojoj "zajednici krvi", kao jedinom i kakvom takvom jamcu sigurnosti. Da su u takvim situacijama oni koji su uživali status označen izričajem "de melioribus", preuzimali na sebe veće ovlasti i odgovornosti za cijeli rod, poštivajući ipak pri tomu važeće pravne formalnosti koliko je god to bilo moguće, pokazuje jedna isprava zadarskoga kaptola od 28. studenoga 1394.³¹ Toga su, naime, dana pred zadarske kanonike pristupili Martin Mlatković, iz Otresia, pristav sudbenoga stola lučke županije, te Monetus sin pok. Pavla i Nikola sin Butkov, obojica Bribirski Šubići. Martina je pred kaptol uputio navedeni sudbeni stol, a na zahtjev "omnium et singulorum nobilium de Birberio de genere Subich", s namjerom da osnaži ono što su Monetus i Nikola došli obaviti u ime cijeloga svoga roda, pri čemu su raspolagali i formalnim prokuratorskim mandatom. Sukladno, pak, izjavi ove dvojice, njihovu je rodu svojedobno, u vrijeme kada je u novigradskome kaštelu držao zatočenu kraljicu Mariju, vranski prior Ivan od Palizne oduzeo četvrtinu svih posjeda, te ih pri tomu još natjerao da mu izdaju ispravu kojom se i formalno odriču tih posjeda.³² Od zadarskoga su, pak, kaptola, njih trojica sada tražili da izda "littere testimoniales" s ovom izjavom, kako bi se rod mogao zaštititi od eventualnih potraživanja Palizninih nasljednika. Isti ovaj Monetus, koji je 1394. zastupao interese svoga roda pred zadarskim kaptolom i sudbenim stolom lučke županije, spominje se, međutim, i u "Bribirskome nekrologu", uz mnoštvo pohvalnih atributa, i uz pripomenu da je na njegov grob, a umro je 30. studenoga

³⁰ Opširno Miho BARADA, Lapčani, *Rad JAZU*, 311/1954., 520 i d.

³¹ PAZ, SZB, Petrus Sercana, B. I., fasc. III., fol. 27-7'. Riječ je, zapravo, o čitavu svežnjicu isprava koje je ovaj zadarski bilježnik pisao za račun tamošnjega kaptola, a na njih je posebno upozorio Damir KARBIĆ, Agrami odnosi na području lučke županije krajem XIV. stoljeća, *Historijski zbornik*, XLIII/1990.

³² "quod cum tempore quo Johannes de Palisna qui asserebat se esse priorem Aurane serenissimam principem et dominam nostram naturalem dominam Mariam dei gratia reginam Hungarie, Dalmacie, Croatie etc. in castro Nouigradi in carceribus detinebat et castro Ostrouice dominabatur ipse Johannes de Palisna per uim et absque aliquo jure subtraxit, accepit, extorsit et occupavit supradictis nobilibus de Birberio quartam partem omnium et singulorum possessionum, terrarum et locorum stabulium ipsorum nobilium de Birberio, atque ipsos per vim ... exegit ad faciendum fieri sibi licteras privilegiales per capitulum Nonensem".

1399., kao znak osobite vrijednosti, bila postavljena velika ploča.³³ Nije sada, iz svega toga, teško zaključiti kako su 1394. "duo de melioribus" u rodu Šubića bili upravo Monetus i Nikola, odnosno da su neredovite prilike kakve su ugarsko-hrvatskome kraljevstvu vladale od 1385. do prvih godina XV. st., bitno pogodovale snaženju kohezivnih veza unutar roda, i ujedno davale priliku ljudima poput Monetusa da se istaknu u službi takve zajednice.

*

Na kraju, valja još nekoliko riječi posvetiti samom izdanju dokumenata. Poradi lakšega snalaženja dao sam hrvatski regist i za svaki prepričani dokument, naznačivši ujedno koji su od njih ranije objavljeni "in extenso". U tekstu sam dokumenata istaknuo mjesta na kojima počinje ili uvodni dio za transumpte pojedinih isprava, ili početak prepričavanja u slučaju da isprava nije transumirana u cijelosti. Interpunkcija, ili bar neka vrst interpunkcije, postoji i u izvornom tekstu, no njeno je značenje više estetičko no gramatičko. Tek tu i tamo ta interpunkcija doista razdvaja misaone cjeline, kao što je slučaj s nekim od istaknutih mjesta u ovome izdanju, koja su i u izvorniku podebljana i uvećana.

Generalni je konspekt isprave posve uobičajen, nakon čitanja ostaje mučni dojam šlampavosti, pa čak i jezičnoga neznanja kancelara koji je sastavljao ispravu. Tekst obiluje pogreškama, koje sam tu i tamo posebice naglasio - (sic!) - a jasno je zamjetljiva i nedosljednost u ortografiji hrvatskih imena i toponima. U jednoj od isprava (br. 17.) u datumu je pogrešno prepisana godina (1498. namjesto 1497.) što je vidljivo već iz činjenice da je isprava u kninskome kaptolu prepisana 4. travnja 1498., pa bi tako izlazilo da je prepisana prije no što je nastala. Zapravo se može slobodno reći da je kancelarija kralja Vladislava II. vjerno zrcalila ukupno stanje prilika u njegovoj državi, u čemu, dakako, niti ovaj "svečani" privilegij nije iznimka.

Poseban problem za čitanje i transkribiranje isprava iz Državnoga arhiva Mađarske predstavlja način rada u toj instituciji. Naime, historičar koji tamo radi u okviru vremenski ograničenoga boravka naprosto nema šansu doći u dodir sa izvornikom i osuđen je osloniti se na fotografije dokumenata i fotokopije fotografija. Mikrofilmovi, kojima sam raspolagao u vrijeme kada sam se vratio iz Budimpešte, a koji su ponajbolje pomoćno sredstvo, nepovratno su propali u ratnome paklu Sarajeva, a vremena i mogućnosti za naručivanje i čekanje novih nije bilo. Sve to napominjem stoga što su na dva-tri mjesta ostale nepročitane jedna ili dvije riječi, zbog oštećenja koja su takve naravi da ih se na samome izvorniku može čitati

³³ZLATOVIĆ, o.c. 84:"A.D. MCCCXCIX, XXX novembris obiit venerabilis vir, egregius, dilectus deo et hominibus, comes Muntifilius condam Pauli comitis de Berberio, cuius memoria sit in benedictione. Planxerunt illum plandtu magno, quia dignus fuit".

ISPRAVE

1.

25. listopada 1408., u Zagrebu.

Pred zagrebačkim kaptolom Petar, sin Petra Jurjevog Zrinskog, i Jakov, sin Pavla Bribirskog, oba iz roda Šubića, sklapaju sporazum o međusobnom nasljeđivanju.

(Prepričano u ispravi od 2. ožujka 1499., objavljeno "in extenso", po izvomiku, u VZA I/1899., 88-9)

2.

25. veljače 1441., u Kninu.

Kninski kaptol registrira oporuku Jakova, sina Pavla Bribirskog Šubića, nekad vicebana hrvatsko-dalmatinskog.

(Prepričano u ispravi od 2. ožujka 1499., objavljeno "in extenso", po izvomiku, u VZA I/1899., 92-3)

3.

05. srpnja 1441.

Jakov Bribirski Šubić, nekadašnji hrvatsko-dalmatinski viceban, izvješćuje gvardijana i redovnike zadarskog samostana sv. Frane da im je oporučno ostavio šest ždrjebova zemlje u selu Hraščevići.

In Christi nomine amen. Anno incarnationis eiusdem millesimo quadingentessimo quadragesimo primo, die quinta julii. Ego Jacobus de Breberio de genere Subych necnon regnorum Dalmacie et Croacie olim vicebanus, notum atque manifestum facio omnibus et singulis presertim patribus guardianis ceterisque fratribus conuentus sancti Francisci de Jadra tam presentibus quam futuris quod sicut in vita mea erga ordinem sancti Francisci suma afficiebam deuocione, ita et in morte ecclesiam eiusdem sancti Francisci de Jadra necnon fratres ibidem Christo domino

famulantes in meo vltimo et legitimo testamento dotare siue donare curavi, relinquens perpetualiter octo sortes terre in villa Hrasceuyche, committens humiliter ac fideliter animam meam et meorum defunctorum ipsis fratribus sancti Francisci de Jadra vt duas saltim missas qualibet ebdomada celebrare debeant et teneantur. Et ne ipsi prenominati fratres aliqua ingratitude ob huius rei obliuionem culpabiles existant aut in contencionem meam defraudent volui et testatus sum quod fratres dicti monasterii sancti Francisci non possint vendere, impignorare, alienare a dicto monasterio ne aliquomodo malignare dictas possessiones nisi solum modo gaudere et vsufructuare ipsas. Et hanc in hoc negocio volo esse nostram ultimam voluntatem et nostrum ultimum testamentum, quas et quid valere volo jure vltimi testamenti.

4.

21. ožujka 1442., (u Kninu).

Kninski kaptol, na zamolbu Stjepana Rudišića iz Uzdolja, prokuratora zadarskog samostana sv. Frane, prepisuje notu Jakova Bribirskog Šubića.

Nos capitulum ecclesie Tininiensis memorie commendamus per presentes significantes quibus expedit. Quod nobilis Stephanus Radysych de Wzdolya procurator fratrum minorum ecclesie sancti Francisci de Jadra coram nobis personaliter constitutus nominibus et in personis supradictorum fratrum ordinis minorum predicte ecclesie sancti Francisci de Jadra exhibuit nobis quoddam (sic!) testamentum egregii condam (sic!) Jacobi filii condam Pauli de Berberio de genere Swbych, petens nos debita cum instancia nominibus et personis quibus supra, vt idem testamentum etiam sub sigillo nostro transsumi, transcribi et accopiari dignaremur in locis necessariis exhibendis. Cuius quidem testamenti tenor per omnia talis est:

(slijedi isprava od 5. srpnja 1441.).

Nos igitur prefati Stephani Rwdchych (sic !) iustis et legitimis petitionibus annuere volentes predictum testamentum transsumi, transcribi et accopiari fecimus in locis necessariis exhibendum. Datum feria quarta proxima ante festum anunciacionis beate Marie virginis, anno domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo.

5.

15. rujna 1443.

Sudbeni stol lučke županije izdaje ispravu kojom se registrira postupak uvođenja gvardijana zadarskog samostana sv. Frane u posjed osam ždrijebova zemlje u selu Hraščevići.

Nos Nicolaus de Plauych et Valentinus de Zlathy castellani castris Oztharuyza et comites Lwke, Georgius Obradych de genere Swbych, Martinus Zlamychynych de Karino, Johannes Myroewych et Paulus Bwdachych de genere Kwkarorum iudices iurati sedis Lwke dicte notum facimus vniuersis et singulis ad quos presentes peruenerint. Quod venientes ad nostros (sic!) presenciam venerabilis viri fratris Johannes de Sybenico ordinis fratrum minorum gwardianus sancti Francisci de Jadra cum suis procuratoribus viris nobilibus Jacobo Mykwtych de Berberio alias regnorum Dalmacie et Croacie vicebano et Gregorio Swbych de genere Kukarorum petentes nos cum instancia vt nos ipsos Johannem gwardianum et suos procuratores in quamdā possessionem ac villam vterque Hrascewyche in octo vterque sortes, prout continetur in nostra sententia in sede iudiciaria de Lwka sub Podgragye per nos dictis gwardiano et suis procuratoribus de iure exhibita secundum regni consuetudinem super dictam possessionem et villam, ipsos introduci et statui faceremus. Nos igitur visis eciam et intellectis iustis et legitimis petitionibus dictorum Johannis gwardiani et suis (sic !) procuratorum misimus viros nobiles vterque nostrum vicecomitem Georgium iuratum, Johannem Wyrowych iudicem iuratum ac Rathkonem condam Wlatki de villa Ottrez similiter pristoldum iuratum ad faciem dicte possessionis et ville, qui dictos gwardianum et suos procuratores in dictam possessionem et villam Hraschewychy in octo sortes terre introduxerunt et statuerunt in perpetuum tenendos, gaudendos et vsufruedos. Ad quorum maiorem cautelam litteras nostras fecimus sigillis nostris consuetis consignari. Datum in Podgradie in festo exaltacionis sancte crucis, anno domini millesimo quadringentesimo quadragesimo tercio.

6.

22. lipnja 1447., u Pešti.

Gubemator ugarsko-hrvatskog kraljevstva, Ivan Hunjadi, prepisuje i ovjerava ispravu kninskog kaptola od 25. veljače 1441.

(Prepričano u ispravi od 2. ožujka 1499., objavljeno "in extenso", po izvorniku, u VZA I/1899., 92-3)

7.

11. lipnja 1448., (u Kninu).

Knez Petar Šubić Zrinski, sin Pavlov, potvrđuje pred kninskim kaptolom sve nadarbine što ih je u svojoj oporuci načinio njegov rođak Jakov Bribirski Šubić.

Nos capitulum ecclesie Tininiensis memorie comendamus tenore presencium significamus quibus expedit vniuersis. Quod egregius Petrus filius condam Pauli comes de Zryn coram nobis personaliter constitutus suo ac Pauli, Georgii et Petri filiorum carnalium suorum similiter comitum de Zryn personis quorum onus et grauamen in se assumens si in infrascriptis non persisteant, confessus est sponte et relatu sue viue vocis in huc modum: quod ipse nominibus et in personis sua et ipsorum filiorum suorum omnes et singulas donaciones, colaciones, alienaciones, vendiciones et obligaciones possessionarias quascumque ecclesiis ac familiaribus nobilibus et alterius cuiusuis status et condicionis hominibus per egregium Jacobum filium Pauli de Berberio fratrem vterque ipsorum consanguinalem et funalem factis et possessionis vterque octo sorcium terre in villa vocata Hrascewyche que post mortem ipsius Jacobi in ipsos fratres heredes ipsorum iudice vt dicitur deuolui et condescendi deberent confirmasset et jurans coram nobis prefatus egregius Petrus nominibus et in personis quibus supra per se ipsos eorumque heredes et successores confirmauit atque ratificauit, insuper promisit et se obligauit prefatus egregius Petrus nominibus et in personis quibus supra eorumque heredes et successores ipsas donaciones, collaciones, alienaciones, vendiciones et obligaciones possessionarias predictas ratas, gratas et acceptas in eodem statu habere et tenere et non contrafacere per se nec per aliquem alium sub pena duorum milium florenarum, mediam partem domino pro tempore constituto et aliam mediam partem parti in hac parte iniuriam patienti qua pena soluta vel non premissa in suo vigore permanere voluit et se suosque filios et heredes obligauit harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediantibus, quas sigillo nostro appensione fecimus consignari. Datum in festo beati beati (sic!) Barnabe apostoli, anno domini millessimo quadringentesimo quadragesimo octauo.

8.

23. travnja 1452., (u Kninu).

Jakov Bribirski Šubić, sin Pavlov, napisavši ponovno svoju oporuku, pred kninskim kaptolom potvrđuje sve dokumente što su ih, u svezi s nasljedstvom njegovih dobara, ishodili knez Petar Zrinski Šubić i njegovi sinovi.

Nos capitulum ecclesie Tininiensis memorie commendamus per presentes quibus expedit vniuersis. Quod nobilis vir Jacobus filius Pauli de Berberio de genere Swbich coram nobis personaliter constitutus, cernens quod nihil cercius morte nec incercius hora eius timens dei iudicium, confessus est sponte et relatu sue viue vocis in hunc modum: quomodo ipse prius fecisset testamentum de bonis suis nostro sub sigillo impendente consignatum egregio Petro de Zrynyo et filiis eiusdem, nunc autem de nouo eundem testamentum eisdem egregio Petro et filiis suis secundum tenorem eiusdem per omnia confirmo. Item etiam ratifico et confirmo vniuersas et singulas litteras et litteralia instrumenta quecumqua idem Petrus et filii sui emannari procurassent super bona nostra secundum legacionem nostram prout clarius continetur in testamento pretacto, videlicet de magnifico Johanne de Hwnyad regni Hungarie gubernatoris ac capitulo ecclesie vestre nec non similiter de magnifico domino Petro de Thalowacz comite Cetine regnorumque Dalmacie et Croacie bano et a nobilibus vniuersis comitatus Lwke, et quod nolo contraire litteris per se uel per heredes aut successores nostros sed eas gratas gratas (sic !), acceptas et firmas habere et observare inuiolabiliter obligamus secundum vltimam legacionem nostram testamentariam. In cuius rei euidentiam perpetuamque firmitatem presentes cum appensione sigilli nostri duximus concedendas. Datum in festo beati Georgii martiris, anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo.

9.

19.12.1453.

Kninski kaptol, na zamolbu Augustina, sina Zaratinovog, iz Šibenika i Grgura, sina Jakovljeva, Cherana, prepisuje svoju ispravu od 11. lipnja 1448.

Nos capitulum ecclesie Tininiensis memorie commendamus per presentes quibus expedit vniuersis. Quod nobiles Augustinus filius Zaratini de Sibenico et Gregorius filius Jacobi Cheran coram nobis personaliter constituti exhibuerant nobis quasdam litteras nostras capitulares appensione consignatas petentes nos vt easdem nostro sub sigillo transsumi et transcribi dignaremur. Quarumquidem litterarum tenor talis est:

(slijedi isprava od 11. lipnja 1448.)

Nos igitur prefatorum Augustini et Gregorii iustis et legitimis petitionibus annuere volentes predictas nostras litteras capitulares transsumere et accoppiare fecimus in locis necessariis exhibendas. Datum feria quarta proxima ante festum beati Thome apostoli, anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio.

10.

15. ožujka 1463., u Tolni.

Ugarsko-hrvatski kralj Matija Korvin, na zamolbu kneza Petra Zrinskog Šubića, sina Petrovog, prepisuje i potvrđuje ispravu svoga oca, Ivana Hunjadija, od 22. lipnja 1447.

(Prepričano u ispravi od 2. ožujka 1499.)

11.

14. lipnja 1469., (u Kninu).

Kninski kaptol, na zamolbu Grgura, sina Mikulinog, iz Hrašćevića u lučkoj županiji, podložnika i dužnosnika bribirskog samostana sv. Marije, prepisuje svoju ispravu od 19. prosinca 1453.

(Prepričano u ispravi od 2. ožujka 1499.)

12.

28. rujna 1497., u Labu.

Hrvatski viceban Gašpar Perušić izdaje kninskom kaptolu nalog da izašalje svog povjerenika koji će, uz kraljeva povjerenika, svjedočiti kod prepisivanja dvaju dokumenata u zadarskom samostanu sv. Frane.

Amicis suis reuerendis capitulo ecclesie Thininiensis Gaspar Perwzych regnorum Dalmacie et Croacie vicebanus amicicium paratam cum honore. Dicitur nobis pro parte venerabilium gwardiani et aliorum fratrum in monasterio sancti Francisci Jadre commorantium quomodo ipsi binas litteras ipsorum factum quarundam octo sorcium terre in possessione Hraschewyche comitatus Lwke existencium habitaram tangentes sub sigillo vestro capitulari coram homine regio et vestro testimonio transcribere et accopiare facere per vnum ex vobis vellent vbi a vestro indigerent testimonio. Quapropter vestram rogamus amicicium per presentes quatinus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum quo presente Paulus Nadarspanych de Lwka, vel Iwan Jacobych de Bythyna siue Simon Paladnych aliis absentibus homo domini nostri regis illuc accedens ad supradictum monasterium videat dictarum

litterarum transsumcionem et accopiacionem et tandem ipsis litteris vestris capitularibus inscrifaciat et tenorem earundem domino nostro regi fideliter rescribatis. Datum in Labawar feria quinta proxima ante festum beati Michaelis archangeli, anno domini millessimo quadringentesimo nonagesimo septimo.

13.

4. listopada 1497., (u Kninu).

Kninski kaptol otpisuje kralju Vladislavu II., sukladno nalogu hrvatskog vicebana Gašpara Perušića, izašiljući prijepise isprava od 21. ožujka 1442. i 15. rujna 1443., koje je u zadarskom samostanu sv. Frane načinio kninski kanonik Stjepan Dušković.

(Prepričano u ispravi od 2. ožujka 1499.)

14.

13. listopada 1497., u Kninu.

Hrvatsko-dalmatinsko-slavonski ban, herceg Ivaniš Korvin, izdaje nalog svojim vicebanima, Ladislavu Syathu i Martinkonu, da pokrenu postupak za uvođenje zadarskog samostana sv. Frane u posjed ukupno dvanaest ždrijebova zemlje u selu Hraščevići.

Johannes Coruinus Oppauiae Lyphthouieque dux nec non regnorum Dalmacie et Croacie et Sclauonie banus etc., vobis egregiis Ladislao Syath et Marthinkoni vicebanis nostris regni Croacie nobis sincere dilectis salutem et nostram beniuolenciam. Expositum est nobis pro parte et in persona religiosorum fratrum ordinis sancti Francisci de Jadra in eo qualiter hiis superioribus temporibus proxime elapsis quasdam sortes terre octo in possessione vterque Hraschewych in comitatu de Lwka existentes et habitas homines magnifici comitis Nicolai de Zrynyo ab eisdem fratribus, testamentaliter eisdem legatas, per quandam sinistrem expositionem a nobis litteras preceptorias impetrantes potencia mediante occupauerunt, de eisdemque predictos fratres exclusissent fructusque eorundem pro se ipsis vsurpassent, quo ipsorum voluntati placasset fecissent in preiudicium juris derogamen et damnum valde magnum. Et quoniam jam datur nobis intelligi revisisque iuribus fratrum predictorum coram nobis in specie productis, neminem ad simplicem querelam suis justis iuribus priuare uolumus sed sicuti ceteros regnicolas ita et ipsos fratres in ipsorum bonis

pacifice conseruare volumus et quoniam iustum est quod fallax impetrator careat impetrates, idcirco volumus et harum serie strictissime committimus et mandamus et aliud habere nolentes, quatenus visis statim presentibus memoratos fratres in predictas octo sortes terre testamentaliter eisdem legatas per capitulum Tininiensem cum litteris vestris preceptoris introducere juxtaque consuetudinem regni iterum de nouo contra quoslibet impetitores et specialiter contra prefatos homines dicti comitis Nicolai de Zrynno manutenere et protegere modis omnibus debeatis, non obstantibus quibusuis litteris nostris exinde confectis et emannatis, de damnis autem ipsis fratribus illatis post introduccionem statim et incontinenti omnimodam satisfaccionem modis omnibus impendere debeatis et teneamini, auctoritate nostra presentibus vobis in hac parte attributa et iusticia mediante secus igitur non facturi, presentibus perfectis exhibentibus restituti. Datum in Thynynno feria sexta proxima ante festum beati Calixti pape, anno domini millessimo quadringenetsimo nonagesimo septimo.

15.

1. studenoga 1497., (u Kninu).

Kninski kaptol sastvalja izvješće o provedenome postupku ponovnoga uvođenja zadarskoga samostana sv. Frane u posjed osam ždrijebova zemlje u selu Hraščević, što su ga, sukladno nalogu vicebana Martinkona, obavili kanonik Stjepan Dušković i kraljevski povjerenik Pavao Trgovčić.

(Prepričano u ispravi od 2. ožujka 1499.)

16.

13. studenoga 1497., (u Skradinu).

Skradinski knez Marko Radnić nalaže skradinskome kaptolu da izašalje svoga povjerenika, koji će biti nazočan polaganju prisege šestorice redovnika zadarskoga samostana sv. Frane, glede šteta pretrpljenih na njihovu posjedu u selu Hraščević.

(Prepričano u ispravi od 2. ožujka 1499.)

17.

15. studenoga 1497., u Vukšiću.

Knez i sudbeni stol lučke županije sastavljaju izvješće o provedenoj istrazi glede nasilja što ga je na posjedu zadarskoga samostana sv. Frane u selu Hraščeviću počinio viceban Mihovil Blagajski (isprava je prvotno bila napisana hrvatskim jezikom, pa je prevedena u kninskome kaptolu).

Ego Iwan Jwrchyn de Myrane existens hoc tempore comes inter nobiles homines sedis Lwke et Stephanus Wgrynich generacionis Swbych, Georgius Dwymowych generacionis Karinorum, Gregorius Wyrewych de genere Wyrewych, Stephanus Mylwchynich de Chwlyssych de genere Kwkarorum, iudices jurati sedis iudicarie Lwke et Paulus Nadarspanych de sub Oztharuyca et Paulus Darmitrowych prestaldi jurati eiusdem sedis. Tunc nos existentes in die iudicaria et consuetudinaria iudicia et consuetudines ministrantes omnibus a nobis postulantiibus, tunc accesserunt coram nobis de medio aliorum nobilium fratres ordinis sancti Francisci de Jadra petentes a nobis et dicentes: domini comes iudices date nobis curiam vestram super attestacionem facti potencie quam nobis intulit comes Michael de Blagay existens in eo tempore vicebanus Croacie. Et dedimus eis curiam nostram et terminum curie et quando steterunt in facie terre comes, iudex et prestaldus feria tertia post festum beate Marie annunciacionis in villa Hraschewychy et ibi accedens procurator fratrum predictorum dicens: domini dedistis michi curiam vestram que ambulavit subleuate michi prestaldum quomodo per curiam inuentum est. Ibi nos destinauimus nostrum juratum prestaldum Paulum Darmitrouych de Wkouch et a nobis requisitus nobis retulit hoc modo dicens: domini ad diem predictum venimus ad villam Hraschewychy et ibi inuenimus fratres ordinis sancti Francisci de Jadra cum multis hominibus nobilibus et ibi comes posuit reliquias dicens: nobiles homines comprouinciales sicut vos deus adiuuet et hec sancte reliquie tangentes sanctam crucem et reliquias in quibus estis conscii, vtrum sunt fratres potentialiter expulsi de ipsa villa et existunt ipsi fratres in pacifica possessione eiusdem ville. Et ibi accedentes Wladislauo Rwdczych de Czeran, Georgius Myroewych de Polacza, Srinicza Paladinich de Werplan, Simon Krywchych de Jagodno, Georgius Bumbych de Mohal, Stephanus Sylychych de Myran, Wk Wyrewych de Myran, Jacobus Krethouich de Wkowych, Nicolaus Olelych de Kyzyuet, Lucas Widouych de Wkowych, Petrus Hanelych de Wkowych, Gregorius Gradurych de Mogorowyche, Gregorius Sasfarych de Chwkowa, Margan Rerywchych de Jagodno, hii omnes iuridice dixerunt quod comes Michael Blagay existens vicebanus regni Croacie potentialiter absque omni iudicio huius sedis iudicarie exclusisset fratres de pacifica possessione et imposuit Nicolaum comitem Zryny ad possessionem. Et ad hoc dedimus ipsis hanc nostram sentenciam sub nostris sigillis

solitis pro maiori fide. Datum in Wkssych, feria quinta post festum beati Martini
episcopi, in annis domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octauo.

18.

18. studenoga 1497., (u Skradinu).

*Skradinski kaptol otpisuje kralju izvješće, na zahtjev skradinskoga kneza
Marka Radnića, o provedenome postupku utvrđivanja štete što ju je zadarskome
samostanu sv. Frane nanio Mihovil Blagajski, i o uvodenju u posjed u selu Hrašćević u
svrhu namire te štete.*

(Preporučano u ispravi od 2. ožujka 1499.)

19.

18. prosinca 1497., (u Skradinu).

*Skradinski kaptol registrira izjavu Melkiora Obradića Bribirskog, iz roda
Šubića, koju on daje kao prokurator kneza Nikole Zrinskoga, glede odricanja od
potraživanja osam ždrijebova zemlje u selu Hrašćević na korist zadarskoga samostana
sv. Frane.*

(Preporučano u ispravi od 2. ožujka 1499.)

20.

17. siječnja 1498., (u Skradinu).

*Skradinski knez Tomo Jadrijević izdaje nalog skradinskome kaptolu da
izašalje svoga povjerenika koji će biti nazočan, zajedno s kraljevskim povjerenikom,
raspri pred sudbenim stolom lučke županije glede prokuratorске službe Melkiora
Obradića i glede šteta nanešenih zadarskome samostanu sv. Frane.*

(Preporučano u ispravi od 2. ožujka 1499.)

21.

22. siječnja 1498., (u Skradinu).

Skradinski kaptol, na zahtjev skradinskoga kneza Tome Jadrijevića, otpisuje kralju Vladislavu II. izvješće svoga povjerenika o zasjedanju sudbenoga stola lučke županije.

(Prepričano u ispravi od 2. ožujka 1499.)

22.

4. travnja 1498., (u Kninu).

Kninski kaptol, na zamolbu Franje Bojničića iz Plavna, prevodi i prepisuje hrvatskim jezikom pisanu ispravu sudbenoga stola plemenitih Hrvata lučke županije od 15. studenoga 1497.

Nos capitulum ecclesie Tininiensis memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis quod nobilis Franciscus Boynychych de Plawno coram nobis personaliter constitutus exhibuit et presentauit nobis quasdam litteras judiciales sedis iudicarie nobilium Croatorum comitatus Lwke in papiro in littera Sclaua conscriptas quinque sigillis in margine inferiori consignatas petens nos debita cum instancia vt easdem de littera Sclaua in litteram et linguam Latinam transsumere et transcribere dignaremur, quarum litterarum tenor is est:

(sljedi isprava od 15. studenoga 1497.).

Nos itaque predictas litteras prout melius potuimus transsumimus et transcripsimus nil adendo nec minuendo quod earum frasum aut intellectum variaret in locis opportunis exhibendas juris ipsorum fratrum ad cautelam. Datum in festo beati Ambrosii episcopi, anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octauo supradicto.

23.

13. studenoga 1498., u Bihaću.

Nikola Ružić, Juraj Šubić, Dujam Orlovčić, Ivan Hruševački, Martin Budišić, Petar Imprić, Bartak Utišenić i Ivan Pavlović, delegirani i izabrani suci u parbi između

zadarskoga samostana sv. Frane i kneza Nikole Zrinskoga, otpisuju kralju Vladislavu II. da nisu mogli donijeti odluku, poradi nemogućnosti sporazumijevanja među sobom glede primjene pravnih običaja kraljevstava Hrvatske i Slavonije.

Serenissimo ac inuictissimo principi et domino domino Wladyslao dei gracia regi Hungarie, Bohemie etc. domino nostro naturali graciousissimo.

Serenissime ac inuictissime princeps et dominus dominus noster naturalis graciousissime humilem recomendacionem cum perpetua seruitute necnon fidelitate. Vestra nouerit eadem serenitas nos litteras vestre serenitatis humiliter recepisse significamus quomodo religiosi fratres Benedictus Benkowych de Croacia, Augustinus Berthunych de Jadra ordinis sancti Francisci in eorum ac vniuersorum fratrum eiusdem ordinis in claustro sancti Francisci in eadem Jadra fundato degencium personis et nominibus ab vna, et egregius Mathias Beroewych nomine et in persona magnifici Nicolai comitis Zryny domini sui ab altera partibus maiestati vestre supplicauerunt quatinus eadem maiestas vestra vellet imponere finem quibusdam litibus inter ipsas partes racione et pretextu certi juris possessionarii Hraschewych vocati in comitatu de Lwka habiti ac idem negocium octorum proborum et nobilium virorum arbitrio et compositioni committere, tali modo vt quicquid ydem octo probi et nobiles viri per ipsas partes equaliter eligendi secundo die festi beati Martini episcopi et confessoris in ciuitate Byhygensis partes inter easdem visis iuribus et litteralibus instrumentis ipsarum parcium ordinauerint, concluderint et arbitrati fuerint id ambe partes pro rato, grato et firmo habere inuolabiliterque obseruare debeant. Que quidem ambe prefate partes omnia obseuauerunt et se promtos et paratos vltro obtulerunt vnaqueque nos arbitros suos secum adducens ac omnia iura sua predictum negocium concemencia ante nos deponentes. Que quidem iura vtrarumque parcium omnia facta ac edita secundum consuetudinem regni vestri Croacie fuerant necnon a capitulis et sedibusque iudicialiis eiusdem regni exierunt, arbitri autem ex nobis aliqui de eadem aliqui vero de regno Sclauonie abducti fueramus. Que quidem duo regna in aliquibus iudicialiis consuetudinibus minime conuenirent, qua de re arbitri de regno Croacie intuentes iura ambarum parcium ab eiusdem regni capitulis et sedibus emannata secundum consuetudinem prelibati regni necnon predictas possessiones in eodem regno existentes volebant ipsam causam determinare et concludere secundum eiusdem regni consuetudinem, ac e contra arbitri de regno Sclauonie secundum regni Sclauonie consuetudinem id facere nitebantur. Qua de re concordari inter nos minime valentes ipsam causam iterato ad maiestatem vestram mittere vnanimiter statuimus, hoc scilicet modo quatinus sepenominate partes coram maiestate vestra in festo sancti Mathie apostoli proxime futuro comparere debeant et teneantur, tali obligaminis vinculo interposito quod si qua parcium predictarum ad diem prescriptum coram maiestate vestra comparere pro antedicta causa vel procuratorem ipsorum mittere non curaret extunc talis pars contra partem alteram et premissa suomodo obseruantem in amissione cause conuincatur et conuicta habeatur eo facto. Jura insuper predictarum

parcium que coram nobis protulerunt seorsum nostris consuetis sigillis munita per sepenominatas partes ad maiestatem vestram transmittēre curauimus. Datum Byhygy feria tertia proxima post festum beati Martini episcopi et confessoris, anno domini millessimo quadringentesimo nonagesimo octauo.

L.S.V. fideles seruitores Nicolaus Rwszych, Georgius Swbych, Doymus Orłowchych, Johannes de Hrwsewach, Martinus Bwdyssych, Petrus Imprych, Barthak Wthessenych et Johannes Paulowych.

24.

2. ožujka 1499., u Budimu.

Ugarsko-hrvatski kralj Vladislav II. donosi presudu u parbi između zadarskoga samostana sv. Frane i kneza Nikole Zrinskoga, određujući da knez Nikola ubuduće uživa predmet parbe, i izdaje nalog skradinskome kaptolu da kneza uvede u posjed.

Wladislaus dei gratia rex Hungarie, Bohemie etc. fidelibus nostris capitulo ecclesie Scardonensis salutem et gratiam. Noueritis quod feria quarta proxima post festum decolacionis beati Johannis Baptiste in anno proxime transacto preteritum nobis inde constitutis maiestati nostre venientes in presenciam fideles nostri religiosi fratres Benedictus Benkowych de Croacia et Augustinus Bretkouych de Jadra ordinis sancti Francisci in eorum ac ceterorum vniuersorum fratrum ordinis eiusdem in claustro sancti Francisci in eadem Jadra fundato degencium personis et nominibus ab vna, ac egregius Mathias Beroewych nomine et in persona magnifici Nicolai comitis Zryny domini sui ab altera partibus. Maiestati nostre exposuerunt in hunc modum: quod licet alias inter ipsas partes racione et pretextu certi juris possessionarii Hraschewychy vocati in comitatu de Lwka habiti certe lites et differentie controuersionesque materie suborte et coram diuersis iudicibus tractate fuerunt. Tamen iam eedem partes volentes huiusmodi litibus et dissensionibus finem imponere huiusmodi causas et differentias inter easdem partes racione predicti juris possessionarii vsque ad huc motas et vertentes vnanimine et concordi voluntate arbitrio et compositioni octo proborum et nobilium virorum submisissent et submiserant maiestatis nostre in presenciam, tali modo quod quicquid iidem octo probi et nobiles viri per ipsas partes equaliter eligendi secundo die festi beati Martini episcopi et confessoris proxime tunc affuturo in ciuitate Byhychygensis partes inter easdem visis iuribus et litteralibus, instrumentis ipsarum parcium factum huiusmodi juris possessionarii tangentibus et concementibus ordinarent, concluderent et arbitrentur, id ambe partes pro rato, grato et firmo habere inuiolabiliterque obseruarent. Parsque in iuribus deficiens et a possessione ipsa decidens causam ipsam nequaquam suscitaret nec eam vel in presenciam maiestatis nostre vel aliorum quorumcumque iudicium et iusticiariorum regni nostri appellare

valeret sed iudicio et iudicatu ipsorum arbitrorum perpetuo contentari deberet et teneretur. Tali obligaminis vinculo interposito quod si qua parcium predictarum ad diem vel locum prescriptos venire vel procuratorem suum mittere arbitrosque pro sua parte illuc adducere arbitramentumque ipsarum acceptare non curaret, extunc talis pars contra partem alteram et premissa suomodo obseruantes in ammissione cause et acquisitionis sue predictae conuinceretur et conuicta haberetur eo facto, ad que firmiter et inuolabiliter obseruanda partes ipse medio prefatorum hominum suorum coram nostra se sponte obligauerunt maiestate. Quapropter nos volentibus tunc dictis partibus et nostre propterea debita cum instancia supplicantibus maiestati fidelibus nostris venerabili Nicolao archideacono Klyssyensis ac egregiis et nobilibus Johanni de Renynyewo, Cristoforo de Perna, Anthonio Sysymachky, Petro Jamprych, Johanni de Hrwsewch, Stephano Pozopchych, Johanni Bachywyzy, Nicolao Rezych, Georgio Swbich, Petro Mylwtynych, Franconi Zthoysych, Johanni Paulowych, Martino Bwdysych, Doymo Orlowechych, Simoni Isachych, Stephano Martinwsewych, Francisch Boynychych, Gerd Isachych, Bartholomeo Vtyssenych et Johanni Karachych serie aliarum litterarum nostrarum preceptoriarum superinde emannatarum ipsisque directarum mandamus (sic!) firmissime vt dum aliqua parcium prescriptarum ipsos vel aliquem ex ipsis pro arbitris suis eligeret et ad locum et diem designatos adducere vellet ad locum ipsum pro die constituto accedere, ibique secundum deum et eius iusticiam visis parcium iuribus, causam et differenciam prescriptam videre, cognoscere, examinare et ..... (*poradi oštećenja nemoguće pročitati jednu riječ*) vnacum concludere. Quod tandem super huiusmodi arbitramento litteras oportunas et necessarias partibus extradari et emannari facere, easque eciam execucioni demandare deberent auctoritate nostra regia ipsis in hac parte per nos concessa. Tandem autem feria secunda proxima post festum beati Mathie apostoli nunc preteritum nobis Bude predicta vnacum nonnullis dominis prelatibus, baronibus, magistris prothonotariis et regni nostri nobilibus pro faciendo moderatiuo iudicio causantibus in sede nostra iudiciaria sedentibus Johannes litteratus de Klysis pro prefato fratre Benedicto Benkowych ceterisque dictis fratribus in prefato claustro sancti Francisci de Jadra predicta degentibus cum vestris litteris procuratoris ab vna, necnon antedictus Mathias Berowych in persona annotati Nicolai comitis pueri vt dicitur decem annorum nomine tutorio partibus ex altera iuxta continenciam litterarum prefatorum Nicolai Rezychych, Georgii Swbych, Dwymy Orlowchych, Johannis de Hrwsewach, Martini Budysych, Petri Jamprych, Barthak Vtyssenych et Johannis Pawlowych, arbitrorum transsmissionalium in figura nostri iudicii comparentes easdem litteras transmissionales earundem arbitrorum clause in papiro emannatas vtrumque nostro iudiciario examini presentare curarunt, quarum suprascripcio a tergo talis erat:

(*slijedi adresa dokumenta od 13. studenog 1498.*).

Ab intra vero in infima margine circa finem subscripcio talis habebatur:

(*slijedi potpis iz istog dokumenta*).

Tenor autem in hec verba reperiabatur:

(slijedi isprava od 13. studenoga 1498.).

Quibus presentatis prefatus Johannes litteratus procurator dictorum fratris Benedicti Benkowych et ceterorum fratrum volens prescripta jura possessionaria litigiosa vtputa octo sortes terre in prefata villa Hraschewychy in dicto comitato de Lwka existentes habitas ex testamentaria dispositione condam Jacobi de Berberio de genere Swbych olim regnorum nostrorum Dalmacie et Croacie vicebani prefato claustro sancti Francisci de Jadra consequenterque dictis fratribus in eodem claustro degentibus pertinere debere aliasque quatuor sortes terre prefati Nicolai comitis de Zrynio similiter in eadem possessione Hrasscewychy habitas pro damnis per eundem Nicolaum comitem occasione prescriptarum octo sorcium terre ipsis fratribus irrogatis necnon expensis eorundem fratrum per ipsos exinde factis. Similiter eidem claustro et predictis fratribus statutas esset declararet quasdam octo litteras, **primam** vtputa et **secundam** capituli ecclesie Tininiensis transsumcionales, **terciam** illustris Johannis Coruini Oppauie Lyphthouieque ducis necnon prefatorum regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclauonie bari commissionales pariter et mandatorias, **quartam** antefati capituli ecclesie Tininiensis restatorias, **quintam** vestram pro prenotatis damnis et expensis predictorum fratrum statatorias, **sextam** similiter vestram abrenunciatorias, **septimam** annotati capituli ecclesie Tininiensis consimiliter transsumcionales, **octauam** et vltimam iterum vestram inquisitorias et attestatorias nostro iudicario examini exhibere curauit.

Quarum **prima** videlicet dicti capituli ecclesie Tininiensis feria quarta proxima ante festum beatorum Viti et Modesti martirum anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono in pergameno patenter emannata ac appensione sigilli eiusdem capituli consignata exprimebatur quod Gregorius filius Mykule de Hrasschewyche comitatus Lwke jobagio et officialis fratrum minorum ecclesie beate Marie virginis gloriose de Berberio coram ipso capitulo personaliter constitutus necnon monasterii beati Francisci de Jadra eiusdem ordinis nominibus et in personis exhibuisset eidem capitulo quasdam copias quarundam litterarum similiter ipsorum sub eorum sigillo emannatas petens ipsum capitulum nominibus et in personis quibus supra vt easdem eciam sub sigillo ipsorum denuo et ex nouo transsumi, transcribi et accopari dignaretur in locis necessariis exhibendas. Quarum tenor per omnia talis fuisset:

(slijedi isprava od 19. prosinca 1453.).

Ipsum igitur capitulum eciam prefati Gregorii filii Mykule de Hrasschewyche petitionibus pro parte prefatorum fratrum et monasteriorum coram ipsis porrectis annuens predictas copias litterarum ipsarum eciam ipsarum predictarum non abrasas non cancellatas nec in aliqua earum parte suspectas, confectas et et emannatas transsumi, transcribi et accopiare de verbo ad verbum nil addens nec minuens fecissent juris ipsorum ad cautela vberioem.

Secunda vero similiter eiusdem capituli ecclesie Thininiensis modo simili in pergameno sub appensione sigilli eiusdem capituli in festo beati Francisci confessoris

anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo emanata ac nobis ad amicabilem petitionem Gasparis Perwysch prefatorum regnorum nostrorum Dalmacie et Croacie vicebani relatoria rescripta enodabat quod ipsum capitulum litteras prefati Gasparis Perwysch vicebani pro parte venerabilium fratrum in monasterio sancti Francisci Jadre commorantibus eidem capitulo sonant honore quo decuisset recepisset in hec verba:

(slijedi isprava od 28. rujna 1497.).

Ipsum igitur capitulum petitionibus artefati vicebani annuens, vnacum prefato Simone Paladynych homine regio predicto ipsorum hominem videlicet venerabilem virum magistrum Stephanum Dwskowyh honestum et concanonicum ipsorum ad transcribendum transmisissent fidedignum. Qui tandem exinde ad ipsum capitulum reuersi eorum prestito iuramento mediante ipsis retulissent eo modo, quomodo ipse magister Stephanus duas litteras infrascriptas de verbo ad verbum transcripsisset et accopiasset, quarum unius tenor talis est:

(slijedi isprava od 21. ožujka 1442.).

Alterius vero littere tenor is fuisset:

(slijedi isprava od 15. rujna 1443.).

Ipsum igitur capitulum copiam predictarum litterarum de verbo ad verbum ipsorum sub sigillo transsummi, transcribi et accoppiari litteramque eorum inseri fecissent juri ipsorum ad comodum in locis opportunis exhibendas.

Tercia autem prefati Johannis Coruini ducis hanc verbalem seruabat continenciam

(slijedi isprava od 13. listopada 1497.).

Quarta namque annotati capituli ecclesie Tininiensis restatatoria sedecima die dominice diei ante festum beati Luce euangeliste, in anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo transacto preteritum in pergameno priuilegialiter exorta demonstrabat quod ipsum capitulum ad litteratoriam requisicionem prefati Marthinkonis dictorum regnorum Dalmacie et Croacie vicebani vnacum Paulo Thergowchych homine regio ipsorum vterque venerabilem virum magistrum Stephanum Dwskouich presbiterum, socium et concanonicum ipsorum ad infrascriptam restatucionem faciendam ipsorum pro testimonio transmisissent fidedignum. Qui tandem ex inde ad ipsos reuersi vniformiter eisdem retulissent communiter quomodo ipsi predicta dominica die proxima ante dictum festum beati Luce euangeliste ad facies prescriptarum octo sorcium terre in predicta possessione Hraschewyche vocata existencium habitaram pariter accesissent, vicinis et commetaneis earundem inibi legitime conuocatis et presertim Jwrkone de Zebes castellano castris Oztharwyche pro homine dicti Johannis ducis et bani per eundem ad hoc specialiter deputato qui quam primo dictos fratres in predictas octo sortes restatuissent, insuper Georgio Benkowyh de Plawno, Luca Pladynych de Werplan, Gaspere Dimitrowych de dicta Plawno, Johanne Paulowyh de Rawno, Gregorio Wyrewych de Miran iudice sedis iudicarie Lwke, Gregorio Gradynych de Mogorowa

dwbrowa, Johanne Jacobchych de Bythyna et Matho Thargowchych de Rasymych presentibus accedentibus reintroduxissent memoratos gwardianum et alios fratres in predicto monasterio sancti Francisci Jadre commorantes in dominium prenotatarum octo sorcium terre et earundem vniuersarum pertinenciarum in predicta possessione Hraschewyche habitaram restatuissentque easdem eisdem gwardiano et fratribus ac eorum successoribus pro tempore constitutis et constituendis, cum cunctis earundem octo sorcium iuribus, vtilitatibus et pertinentiis quibuslibet ad easdem de iure et consuetudine spectantibus et pertinentibus, debentibus premissis iure eis incumbente, perpetuo possidendas et habendas, contradictorum quorumlibet non obstantibus ipsis itaque regio et dicti capituli hominibus in facie dictarum octo sorcium terre legitimis diebus iuxta regni consuetudinem permanentibus ac moram facientibus nullo penitus contradictore apparente.

Quinta siquidem vestra pro prenarratis damnis et expensis antefatorum fratrum statutoria, sabbato proximo post feriam terciam proximam post festum beati Martini episcopi et confessoris, in dicto anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo transacto preteritum patenter in papiro edita, nobisque relatorie rescripta enodabat quod vos litteras egregii Marci Radnych comitis nostre serenitatis scardonensis, Scardone feria secunda proxima post dictum festum beati Martini confessoris in dicto anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo emanatas pro parte religiosorum virorum fratrum monasterii sancti Francisci de Jadra .... (*poradi oštećenja nemoguće pročitati dvije rječi*) ac in ipsis litteris vestris verbaliter insertas honore quo decuisset recepissetis, declarantes quod die et loco in eisdem prefato Marco comiti pro parte et in personis antefatorum fratrum monasterii sancti Francisci de Jadra dictum extitisset qualiter ipsis esset determinatum per prefatum Johannem Coruinum ducem et banum vt deberent sex fratres in eodem monasterium commorantes cum iuramento ostendere pro expensis et damnis ipsorum quas habuissent occasione dicte ville Hraschewyche per prefatum comitem Nicolaum de Zrnyo et post iuramentum ipsorum fratrum vt deberent et tenerentur vicebani ipsis fratribus satisfacere et persolvere pro damnis et expensis ipsis factis per supradictum comitem Nicolaum, vbi de vestro indigerent testimonio. Quapropter dictus Marcus comes vestram rogaret amicitiam diligenter quatenus vestrum mittetis hominem pro testimonio fidedignum quo presente homo noster infradeclarandus illuc accedens vbi ipsi fratres vellent prestare iuramentum ipsorum vbi ipsos vellent persolvere castellani castri Oztharwyche in personis vicebanorum pro expensis et damnis ipsorum fratrum et que ibidem gesta, acta et facta fuerint audirent, viderent et intelligarent de premissis meram certitudinis veritatem et prout exinde vobis veritas constaret more vestro solito nobis fideliter rescriberetis. Vos igitur congruis petitionibus antefati Marci Radnych comitis anuere volentes vt tenemini vnacum Gregorio Wyrewych homine nostre serenitatis vestrum hominem vterque honorabilem virum Nicolaum Brathessewych presbiterum, socium et concanonicum vestrum ad premissa fideliter peragenda vestro pro testimonio transmiseratis fidedignum, qui demum exinde ad vos reuersi eorum

prius prestito juramento super sacris sanctorum reliquiis vobis consona voce retulissent eomodo, quomodo ipsi prescripta feria tertia proxima post predictum festum in villam Hraschewychy pariter accesissent vbi ipsi fratres prefati monasterii sancti Francisci de Jadra pariter reperissent qui supradicti sex fratres prestitissent juramentum more sacerdotali ponentes scilicet manus super pectus ipsorum quia talimodo fuisset ipsis determinatum per prefatum Johannem ducem vt deberent cum juramento ostendere super expensis et damnis prouentuum predicte ville dicentes se ipsi fratres fuisse damnificati in predictis expensis et prouentibus centum sexaginta ducatos. Hiis vero peractis statim et in continenti castellano castris Oztharuicze Jwrko de Sebes qui illuc fuisset missus a Ladyslao Syath et Marthinkone vicebanis secundum determinationem antefati Johannis ducis causa contentandi et satisfaciendi sepepredictos fratres in possessionibus prenotati comitis Nicolai de Zrynyo, eosdemque introduxisset statuissetque in omnes et singulas possessiones quas haberet sepepredictus comes Nicolaus in predicta villa Hraschewychy pro dictis damnis et expensis ipsis fratribus illatis et factis per ipsum comitem Nicolaum pro supradictis centum sexaginta ducatis coram homine nostre serenitatis et testimonio vestro necnon etiam coram nonnullis nobilibus hominibus illius regni Croacie eisdem litteris vestris nominatim conscriptis.

Sexta namque similiter vestra abrenunciatoria in festiuitate beate Sophie vidue in sepepredicto anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo patenter in papiro emannata exprimebat quod nobilis Melchior Obradych de Berberio de genere Swbych tamquam verus et legitimus procurator sepefati comitis Nicolai de Zrynyo coram vobis personaliter constitutus sua ac prefati comitis Nicolai de Zrynyo personis abrenunciassent sponte et relatu sue viue vocis octo sortibus terre constitutis in villa vocata Hraschewychy. Quequidem octo sortes terre testamentaliter fuissent legate ecclesie sancti Francisci de Jadra ac fratribus ordinis minorum ibidem Christo domino famulantibus per annotatum condam Jacobum filium Pauli de Berberio de genere Swbych, sicut laciis contineretur in litteris testamne+talibus prefati Jacobi, dicens se nullum velle penitus tempore accionem circa predictas octo sortes terre habere nec contrafacere vel venire modo aliquali nec per se nec per quempiam alium. Et hoc tam ipse quam etiam prefatus comes Nicolaus in cuius persona constitutus coram vobis fuisset ac prenominitis octo sortibus terre in eiusdem persona renunciasset, nec+non dictam legacionem confirmasset vt libere et quiete predicti fratres gaudere et vsufructuare dictas octo sortes terre possent et valerent jure premissis ipsis incumbente. Insuper predictus Melchior in persona sua ac sepepominati comitis Nicolai de Zrynyo quandam citacionem qua predictosHF fratres per dictum capitulum ecclesie Thyniniensis ad presenciam nostre maiestatis citasset necnon eisdem terminum prorogamus vsque ad festum beati Nicolai episcopi tunc proxime venturi prefixisset, reuocasset et nullius vigoris vel momenti fecisset.

Septima nempe antefati capituli ecclesie Thyniniensis transsumcionalis hanc verbalem seruabat continenciam:

(slijedi isprava od 4. travnja 1498.).

Octava autem et vltima modo simili vestra inquisitoria et attestatoria Scardone predicta feria secunda proxima post festum sanctorum Fabiani et Sebastiani martirum nunc preteritum consimiliter patenter in papiro exarata nobisque relatorie rescn₁ notificabat quod vos litteras egregii Thome Jadriewych comitis nostre serenitatis scardonensis inquisitoria et auditoria similiter Scardone predicta feria quarta proxima post octauas epiphaniarum domini similiter nunc preteriti pro parte prefatorum fratrum minorum sancti Francisci de Jadra emanatas, vobisque sonans et dictans honore quo decuisset recepissetis explicantes quod loco et die in eisdem pro parte et in personis ipsorum fratrum eidem Thome Jadriewych comiti dictum extitisset qualiter ipsi vellent inquirere in plena sede iudiciaria nobilium Croatorum sedis de Lwka nobilem Melchiorem Obradych antedictum vtrum ipse fuisset procurator sepefati comitis Nicolai de Zryno vel non et copias litterarum procuratoriarum ab ipso in eadem sede rogare ipsis dare, quod si negligeret ad supradicta respondere vellent ibidem in eadem sede prestaldum juratum requirere et diligenter examinare si fuisset ipse prefatus nobilis procurator vt predictum esset. Necnon vicinos et commetaneos similiter examinare ad fedem eorum deo debitam si fuissent ipsi fratres in pacifico dominio possessionum in villa Hraschewychy habitaram vsque dum ipsos potencia mediante foris exclusisset et eicisset predictus comes Michael de Blagay pro tunc vicebanatum regni Croacie tenens, vbi de vestri indigerent testimonio. Quapropter dictus Thomas Jadriewych comes vestram rogauerat amicciam diligenter quatinus vestrum mitteretis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente homo noster infradeclaratus illuc accedens ad prefatam sedem iudicariam et alias vbi fieret accedens audiret, videret, intelligeret et inquireret de premissis meram certitudinis veritatem et prout exinde vobis veritas constaret nobis fideliter rescrieretis. Vos igitur prefati Thome Jadriewich comitis nostre serenitatis scardonensis suis iustis et legitimis petitionibus anuentes vnacum nobili Georgio Myroewych homine nostre serenitatis vestrum hominem vterque venerabilem Lucam Radwnych presbiterum, socium et concanonicum vestrum ad premissa fideliter peragenda vestro pro testimonio transmiseratis fidedignum. Qui tandem exinde ad vos reuersi eorum prestito iuramento vniformiter retulissent eomodo, quomodo ipsi feria quinta proxima post dictum festum in villam Wkssychy pariter intrassent vbi ipsi eadem die in eadem loco spanum, iudices ac prestaldos juratos et vniuersam sedem iudicariam nobilium Croatorum sedis de Lwka vnacum aliis nobilibus illius regni Croacie pro tribunali iudiciali congregatos reperissent. Tandem ibidem in eadem sedem nobili Mylletha Bwdonych procurator fratrum sancti Francisci de Jadra proposuisset et dixisset, rogasset et inquisiuisset spanum ceterosque juratos ac totam sedem iudicariam iuxta regni consuetudinem vt vellent et dignarentur facere leuare ipsorum prestaldum juratum qualiter et quomodo se haberet res quando conduxissent fratres predicti ex plena ipsa sede iudiciaria curiam consuetam ad reuidendum et ostendendum quasdam violencias per prefatum comitem Michaellem de Blagay vicebanatum regni Croacie pro tunc tenentem factas. Quibus dignis et racioni consonis petitionibus ipsius Myllethe prefata sedes inclinata leuare fecisset ipsum prestaldum

verque nobilem Paulum Dimythrowych de Wkowych tunc ibidem astantem. Ipse prestaldus cepisset prestaldacionem suam proponere et explicare hecmodo; quod temporibus retroactis conduxissent prefati fratres curiam consuetam ex plena sede judiciaria ad ostendendum quasdam violencias ipsis factas per prefatum comitem Michaellem in termino ipsis assignato quo termino sic interueniente congregatis ipsis fratribus hominibus nobilibus ipsius regni Croacie in facie ipsarum possessionum vti requisuisset jus et consuetudo eiusdem regni, juramento mediante ostendissent quod ipse antedictus comes Michael vicebanatum pro tunc tenens ipsis fratribus violenciam tunc fecisset et ipsos ex ipsis possessionibus Hrasschewyche dictis exclusisset et foris eiecisset. Ibique consurgens prefatus Melchior Obradych de Zriane dixisset quod ipse tunc procurator fuisset annotati comitis Nicolai de Zryno, necnon etiam ostendens binas litteras procuratorias dicti comitis Nicolai, sed eadem tunc jamfatus comes Michael portasset quasdam litteras preceptorias prefati Johannis Coruini ducis et bani, ob hoc ipse contra ipsos fratres in hac causa procedere nec procurare potuisset et sic obmutuasset nolens contraire litteris prefati Johannis Coruini ducis. Tunc memoratus Milletha procurator vt supra dixisset ad dictos iudices et spanu ac sedem predictam vt interrogarent prestaldum supradictum vtrum pretactus nobilis Melchior fuisset legitimus procurator dicti comitis Nicolai an non, quiquidem prestaldus dixisset et fassus fuisset dictum Melchiorem fuisset et esse legitimum procuratorem sepedicti comitis Nicolai.

Quibus exhibitis prenotatus Mathias Beroewych in persona prefati Nicolai ac nomine tutorio eiusdem in contrarium premissorum allegauit eomodo. Quod quamuis prenotati fratres in dicto scilicet claustro sancti Francisci de Jadra residentes hoc pretenderint quod scilicet annotatus condam Jacobus de Berberio de genere Swbych necnon prefatorum regnorum Dalmacie et Croacie olim vicebanus antedictas octo sortes terre in prefata villa sew possessione Hraschewyche habitas dicto claustro sancti Francisci consequenterque ipsis fratribus in eodem claustro vt prefertur degentibus pro certis missis perpetue in ipso claustro peragendis testamentaliter legasset; quodque pretactus condam Petrus filius condam Pauli comes de Zryn coram sepedicto capitulo ecclesie Tininiensis personaliter constitutus in sua ac Pauli, Georgii et Petri filiorum suorum, onera eorundem in se assumens, prefatum testamentum dicti condam Jacobi filii Pauli de Berberio confirmasset, ratificasset et approbasset, scilicet que prescripte octo sortes terre in jamdicta villa Hraschewychy habite dicto claustro et per consequens ipsis fratribus in eodem degentibus pleno jure pertinerent. Tamen ipsi fratres superinde neque litteras testamentarias prefati condam Jacobi neque etiam litteras dicti capituli ecclesie Tininiensis super eo quod pretactus condam Petrus filius Pauli comes de Zryn jamfatum testamentum prefati condam Jacobi confirmasset et approbasset in specie et originaliter vsquemodo exhibere curassent nec impresenciarum curarent sed solummodo prescripta transsumta exhiberent que tam de jure quam etiam de regni nostri consuetudine nullam penitus fidem facerent, preterea dato quod huiusmodi littere in specie extarent et exhiberentur ad hoc dictis

fratribus in nullo suffragaretur quia licet alias eciam prefatus condam Jacobus de Berberio et progenitores prefati Nicolai comitis fratres generacionales et condiuisionales fuissent. Nichilominus tamen adhuc ex superhabundanti dudum prius ipse condam Jacobus de Berberio et pretactus condam Petrus filius condam Pauli comitis de Zryn vniuersa ipsorum iura possessionaria et porciones possessionarias inuicem viuissent et communicassent ita scilicet quod vno eorum absque heredibus decedens vniuersa talis decedentis iura possessionaria in alterum scilicet superviuentem illiusque heredes et superstitos deuoluerentur. Ob hoc annotatus condam Jacobus de Berberio prescriptum testamentum si eciam fecisset contra voluntatem et in prejudicium juris alterius partis facere non potuisset. Insuper autem ipse condam Jacobus prius eciam aliud fecisset testamentum cui tam illustris condam Johannes de Hwnyad olim dicti regni nostri Hungarie gubernator quam eciam serenissimus princeps condam dominus Mathias rex immediatus noster precessor ipsorum consensum pariter et assensum prebuisent. Preterea autem eorum vterque illud confirmasset postmodum vero pretactus condam Jacobus de Berberio in vltima eciam sua voluntate ipsum suum testamentum per dictos scilicet condam Johannem de Hwnyad gubernatorem et Mathiam regem confirmatum ratificasset et approbasset, illudque pro suo vero et vltimo testamento habere voluisset, per heoque prefatum testamentum suum dictis fratribus factum si eciam de eo constaret reuocasset et inuigrosam reddidisset. Consequenter autem vbi in personis iamdictorum fratrum dicto Johanni duci expositum fuisset qualiter homines annotati Nicolai comitis per quandam sinistram expositionem ab ipso Johanne duce litteras preceptorias impetrantes predictas octo sortes terre a dictis fratribus potencia mediante occupassent de eisdemque ipsos fratres exclusissent, fratribusque earundem pro se ipsis vsurpassent et quo ipsorum placuisset voluntati fecissent, idem Johannes dux tunc prefato Nicolao non vocato neque de viribus premissae expositionis judicialiter cognito sed solummodo ad simplicem eorundem fratrum expositionem de facto dictum Nicolaum comitem de prefatis octo sortibus excludi eisdemque, et insuper alias quatuor sortes terre similiter eiusdem Nicolai comitis in predicta possessione Hrasschewyche habitas pro damnis et expensis dictorum fratrum in quibus ipse Nicolaus comes contra ipsos fratres similiter nunquam seruato juris ordine conuictus fuisset, ipsis fratribus statui fecisset. Ceterum autem quod antefatus Melchior Obradych de Berberio se procuratorem sepe nomen Nicolai comitis asserens coram vobis constitutus in sua ac prefati Nicolai comitis personis abrenunciassent prescriptis octo sortibus terre, non videretur quod ipse Melchior aliquas litteras procuratorias pro parte et in persona pretacti Nicolai comitis coram nobis exhibuisset seque procuratorem legitimum eiusdem Nicolai comitis fuisse comprobasset et nec comprobare potuisset, quia ipse Nicolaus comes eciam ad presens etatem constituendi procuratorem non haberet, ex eoque talismodi renunciatio tamquam per non procuratorem facta nullius vigoris esset. Prenotate autem littere annotatorie comitis et iudicum juratorum necnon prestaldorum juratorum antedictae sedis de Lwka super quibusdam violenciis dictis fratribus vt dicitur per

Mihaelem de Blagay alias vicebanum dicti regni Croacie illatis emannate et prefatis litteris prefati capituli ecclesie Thyniniensis nullius iudicis superioris competentis auctoritate transcripte et transsumte, nullam penitus fidem facerent neque etiam inquisicio super eisdem assertis violenciis mediantibus nostro et vestro hominibus facta fratres ipsos in aliquo iuuaret ex quo manifestum esset quod sepefatus Nicolaus comes vltimo die dominio prescriptarum octo sorcium terre preter omnem viam juris eiectus et exclusus extitisset. Deinde itaque antedictus Mathias Berewych in comprobacionem et declaracionem eorum quod scilicet prelibatus condam Jacobus de Berberio et progenitores dicti Nicolai comitis fratres generacionales et conduisionales fuissent, quod insuper ipse condam Jacobus et prefatus condam Petrus filius Pauli comitis de Zryn auus scilicet dicti Nicolai comitis predicta ipsorum vniuersa jura possessionaria modo prenotato inuicem viuissent et communicassent, quodque prenotatum testamentum sepedicti condam Jacobi de Berberio per antedictos condam Johannem gubernatorem et Mathiam regem cum adhibicione consensuum eorundem confirmatum fuisset, postmodum autem dictus etiam condam Jacobus de Berberio in vltima sua voluntate huiusmodi suum testamentum ratificasset et approbasset, illudque pro suo vltimo testamento habere voluisset, quasdam tres litteras vnam scilicet capituli ecclesie zagrabiensis fassionalem et obligatoriam, secundum sepedicti capituli ecclesie tininiensis similiter fassionalem et ratificatoriam, terciam autem dicti condam domini Mathie regis confirmacionalem nostrum iudicium produxit in conspectum.

Quarum **prima**, videlicet dicti capituli zagrabiensis feria quinta proxima post festum vndecim milia virginum in anno domini millesimo quadringentesimo octauo in pargameno priuilegialiter edita declarabat quod constitutis in presencia dicti capituli prefatis Petro filio condam Pauli filii condam Georgii comitis de Zryn ab vna parte, ab altera vero annotato Jacobo filio condam Pauli de Berberio de genere Swbych propositum extitisset per eosdem ministerio viue uocis eorum pariter et confessum quod quamuis ipsi proximi inuicem existerent patruales ne ergo hinc deinceps possessiones, castra, castella, predia et alia queuis bona eorum mobilia et imobilia per eosdem quoquomodo aquisita et in futurum aquirenda per defectum aut non per defectum heredum eorum in alios quosuis inproximos homines et personas cuiusuis sexus modo vendicionis, impignoracionis, ascripcionis alienacionis, testamentarie legacionis, permutacionis aut nomine concambii vel alicuis dotis recepcionis et alio quouis titulo denotui et condescendere possint et valerent, vel vi vel fraude aut qua dolositate vel ficticia, sed bona liberaque et spontanea in se habita voluntate laudabilem et deo placitam adoptiuam de super proximitatem eorundem talem inter se perpetuo assumpsissent et ordinassent fraternitatem, voluissent nichilominus et vnanimi voluntate inuicem consensissent coram ipso capitulo quod primo dictus comes Petrus duo castra sua Zryn videlicet et Prdel nunccuppata in comitatu zagrabiensi existentes cum omnibus vtilitatibus et pertinentiis ad eadem spectantibus et pertinentibus ....., prefatusque Jacobus filius Pauli totales possessiones et porciones suas possessionarias in predicta Biberio et in Chokowychy, Bwlaky, Wynyskia, Soswych,

Jarane magni et Jarane parui, Ikalycza, Ralithe, Grabrowacz, Dazlyna, Loboje, Zrapal, Billo, Malynage wacz, Cherane magni et Cherane parui, Wkssychy, Hraschewychy, Dwrowycza, Podrebacz, Podhwm, Colarino, Plyssnany, Kyzthani, Hymlane et Zmerdechyca vocatas in comitatu existentes et habitas similiter cum omnibus ipsarum possessionum et porcionum suarum possessionarium vtilitatibus et pertinenciis vniuersis simul et mutuo ac inuicem adiungendo et nichil penitus pro se aut quibusuis personis reseruantes, hoc expressato quod si quicumque ipsorum videliet Petri comitis Zryny et Jacobi filii Pauli de prefata Briberio absque heredum solacio ab hoc seculo contigeret decedere extunc prefate possessiones, castra, castella, predia et alia queuis bona mobilia vt preferatur et mobilia parcium predictarum, cum omnibus vtilitatibus et pertinenciis earundem ad eorum alterum videliet superstitem et cum herede remanentem perpetuo remanere deuoluique et condescendere deberent possidenda, tenenda, fruenda et habenda ad quod se partes predictae obseruantes coram ipso capitulo obligassent.

Alterius vero videliet predicti capituli ecclesie Tininiensis similiter fassionales pariterque ratificatorie continencia verbalis talis erat:

(slijedi isprava kninskog kaptola od 23. travnja 1452.).

Tercia siquidem vtputa prefati condam domini Mathie regis confirmacionalis pariterque donacionalis in Tholnawar feria tertia proxima post dominicam oculi, anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tercio in pargameno patenter exorta, appensioneque secreti sigilli eiusdem quo vt rex Hungarie vtebatur communita, habebat in se transumptiue et confirmatiue tenore litterarum prefati condam Johannis de Hwnyad gubernatoris genitoris sui in ciuitate Pesthiensi feria quinta proxima ante festum natiuitatis beati Johannis Baptiste anno domini millesimo quadringentesimo quadagesimo septimo editarum, per quas scilicet ipse condam Johannes gubernator cum adhibicione sui consensus dinoscitur confirmasse litteras sepredicti capituli ecclesie Thyniensis super sepredicto priori testamento dicti condam Jacobi filii Pauli de Berberio de genere Swbych alias prefatorum regnorum et Croacie vicebani, sequenti die festi beati Mathie apostoli in anno domini millesimo quadringentesimo quadagesimo primo emannatas verbaliterque in eisdem litteris suis insertas ac in effectu continentes quod prefatus Jacobus filius Pauli coram ipso capitulo personaliter constitutus, sciens quod nichil est cercius morte nil incercius hora mortis timens dei iudicium nolens intestatus de hoc seculo decedere ne bona ipsius ab intestato decederent suum in huncmodum condidisset testamentum: primo et principaliter affirmauit possessiones et alienaciones possessionum per ipsum ecclesiis dei ac idoneis, probis et nobilibus collatas et perpetuatas, alienatas, venditas et obligatas per certas litteras ad id vigorosas emannatas vt ab eisdem sine condigna solucione possessionaria priuar non possent. Jam tres goniayos terre bone arabilis sub Briberio habite hospitalio in dicta Briberio habita legasset et dimisisset perpetualiter secundum consuetudinem regni Croacie. Item si ipsum testatorem pro talis (na ovome je mjestu u izvorniku stajalo "prolis", no netko je u silnim instancama prepisivanja očigledno pogriješio, te je tako ostalo "pro

talis") solucio carentem de hoc seculo migrare contingeret, ex tunc nobilis domina consors ipsius testatoris vita sibi durante super possessionibus prefati testatoris se moris debito condecenter nutrire, vestire et in eisdem perseuerare posset atque valeret, post mortem vero prefate domine voluisset vt omnes possessiones eiusdem testatoris preter premissas vt prefertur alligenatas (sic !) et traditas in prefatum Petrum filium Pauli comitem Zryny et filios eiusdem hereditarie condescenderent et deuluerentur secundum consuetudinem regni Croacie tamquam in fratres ipsius proximiores per lineam consaguientitatis ipsum pertinentes quos in proximiores fratres eiusdem per lineam consaguientitatis pertinere alegasset, saluo tamen semper inuentario eiusdem testatoris in facto rerum et bonorum mobilium ipsius testatoris, manu venerabilis fratris Mariani gwardiani de dicta Berberio et sigillo ipsius testatoris consignato. Commesarios autem suos testamenti vterque huius sui fecisset, constituisset et ordinasset Vgrinum filium Nicolai Wgrynych, Gregorium filium Mykchy Rywchych, Petrum Obradych et Paulum Zthoysych de dicta Berberio. Si vero alicui ipsorum commessariorum de hoc seculo migrare contigerit infra tempus deffinitionis huiusmodi legacionis, ex tunc ceteri commessarii prescripti loco ipsius defuncti aliquem commessarium constitui liberam habeant facultatem atque potestatem. Quasquidem litteras prefati condam Johannis gubernatoris dictus condam Mathias rex ad supplicacionem dicti Petri filii condam Petri comitis de Zryn prefatis litteris confirmacionalibus insertas quo ad omnes earum clausulas et articulos ratas, gratas et acceptas habens ratificasset ac eisdem et in eis contentis et consequenter pretacte testamentarie disposicioni suum regium consensum beniuolum pariter et assensum prebuisset, easdemque litteras prefati condam Johannis gubernatoris genitoris sui de mera regia auctoritate et potestatis plenitudine animoque deliberato ipsis Petro ac suis heredibus innouans perpetuo valituras confirmasset et nichilominus consideratis fidelibus seruiciis prefati Petri per eum sacre corone huius regni et maiestati sue exhibitibus porciones possessionarias prefati Jacobi in possessione Berber (sic !) vocata in dicto regno Croacie et in prefato comitatu de Lwka existentes (et) habitas, et alias vniuersas possessiones et iura possessionaria eiusdem Jacobi in eisdem regnis Dalmacie et Croacie existente, que ad ipsum Petrum defunctis ipso Jacobo et domina consorte sua tam ex huiusmodi testamentaria disposicione, tum vero iure hereditario deuoluta esse perhibeatur simulcum omni iure suo regio si quod in eisdem iuribus possessionariis ac in aliis predictis vniuersis possessionibus et iuribus possessionariis memorati Jacobi qualitercumque habuisset aut suam ex quibuscumque causis, modis et racionibus contigissent maiestatem pariter cum cunctis earundem vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet litteris in eisdem expressis et declaratis, sub suis veris metis et antiquis antedicto Petro suisque heredibus et posteritatibus vniuersis de nouo et ex nouo dedisset, donasset et contulisset iure perpetuo et irreuocabiliter possidendas, tenendas pariter et habendas saluis iuribus alienis.

Quarumquidem litterarum in personis parcium predictarum coram nobis modo prenotato productarum exhibicionis factis ac coram nobis perlectis et conitnenciis

earum ad plenum intellectis, tam annotatus Johannes literatus procurator dictorum fratris Benedicti et ceterorum fratrum, quam eciam memoratus Mathias Beroewych tutor dicti Nicolai comitis de tutorio nomine eiusdem eisdem premissis per nos iudicium jurisque equitatem et justicie complementum supplicauerunt elargiri. Vnde prelibatus frater Benedictus et ceteri predicti fratres in prefato claustro sancti Francisci de Jadra residentes antedictas octo sortes terre in sepefata possessione Hrasschewychy habitas in prescripto anno incarnationis domini millesimo quadringentesimo quadragésimo primo per prefatum condam Jacobum de Berberio dicto claustro sancti Francisci et consequenter ipsis fratribus in eodem scilicet claustro degentibus testamentaliter legate fuisse; tandemque in prefato anno domini millesimo quadringentesimo quadragésimo octavo huiusmodi testamentum ipsius condam Jacobi (per) prenotatum condam Petrum filium (condam Pauli) comitem de Zryn ratificatum et approbatum extitisset; exeoque ipsi fratres prescriptas octo sortes terre eis de dicto claustro eorum rite et legitime spectarent pertinere debere pretenderint. Tamen prenotatus procurator eorum fratrum litteras testamentarias prefati condam Jacobi et deinde litteras eciam dicti capituli ecclesie Tininiensis super eo quod prefatus condam Petrus filius condam Pauli comes de Zryn ipsum testamentum ratificasset et approbasset, ad nostram iudiciariam requisicionem minime originaliter et in specie sed solummodo prescripta earum transsumta exhibebat. Quia vero dudum prius videlicet in iamdicto anno domini millesimo quadringentesimo octavo ipse condam Jacobus de Berberio et pretactus condam Petrus filius Pauli comes de Zryn prescripta vniuersa ipsorum iura possessionaria possessionesque et porciones possessionarias inuicem viuisse et communicasse ita videlicet quod vno eorum absque heredibus decedente vniuersa talis decedentis iura possessionaria in alterum scilicet supervientem illiusque heredes et superstites deuoluerentur; preterea autem ipse condam Jacobus de Berberio et Petrus filius Pauli fratres generacionales et condiuisionales extitissent, ob hecque dictus condam Jacobus huiusmodi testamentum si eciam de eo constaret in prejudicium juris prenotati condam Petri comitis et heredum eiusdem minime facere potuisse. Ceterum antedictus condam Jacobus de Berberio priusquam vt puta in predicto anno domini millesimo quadringentesimo quadragésimo primo sequenti die festi beati Mathie apostoli aliud testamentum in superioribus scilicet sensulaiter insertum fecisse in eoque prescriptas octo sortes terre prefato claustro et fratribus in eodem degentibus per expressum non legasse. Huiusmodi autem testamentum ipsius condam Jacobi tam prefatus condam Johannes de Hwnyad gubernator quam eciam dictus condam dominus Mathias rex cum adhibicione consensuum ipsorum locis et viuis in prescriptis aprobasse ratificasseque et confirmasse. Demum eciam idem condam Jacobus de Berberio in vltima sua voluntate videlicet in prefato anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo huiusmodi testamentum suum vt preferatur per dictos condam Johannem de Hwnyad gubernatorem et condam dominum Mathiam regem confirmatum aprobasse et ratificasse illudque pro suo vltimo et vero testamento habere voluisse. Consequenterque prefatis fratribus dicto

Johanni duci et bano exponentibus quod homines annotati Nicolai comitis per quandam sinistram expositionem ab eodem Johanne duce et bano litteras preceptorias impetrantes predictas octo sortes terre a dictis fratribus potencia mediante occupassent, idem Johannes dux prefato Nicolao comite minime ad hoc vocato neque de dicta expositione hominum eiusdem Nicolai comitis judicialiter cognita sed ad simplicem solummodo assercionem ipsorum fratrum eundem Nicolaum de prefatis octo sortibus terre defacto excludi easdemque et insuper prescriptas alias quatuor sortes terre eiusdem Nicolai comitis vt premissum est similiter in jamdicta possessione Hrasschewyche habitas pro prenaratis damnis et expensis ipsorum fratrum statui fecisse, ipse tamen Nicolaus comes in huiusmodi damnis et expensis nunquam contra dictos fratres ordine judiciario conuictus et condemnatus extitisset. Prelibatus eciam Melchior Obradych de Berberio legitimus procurator sepedicti Nicolai comitis non fuisse nec vnquam aliquas litteras procuratorias pro eo et eius nomine exhibuisse, immo idem Nicolaus comes neque etatem constituendi procuratorem habuisset sicque premissa renunciatio per eundem Melchiorem in persona dicti Nicolai comitis de prescriptis octo sortibus terre modo supranotato facta nullius vigore existerit. Prenotate eciam littere pretactorum comitis et iudicum necnon prestaldorum juratorum antedictae sedis de Lwka super predictis offertis violenciis per predictum Michaellem de Blagay prefatis fratribus vt dicitur illatis emannate prefatisque litteris annotati capituli ecclesie Thyniensis absque cuiuslibet iudicis superioris competentis auctoritate transsumptiue inserte nullam fidem facere sed nec prescripta inquisicio mediante nostro et vestro hominibus super eisdem assertis violenciis facta in nullo penitus jamdicto comite Nicolao prejudicaret neque dictis fratribus in aliquo suffragare ex premissis reperiabantur.

Quapropter racionibus et causis ex premissis prescripte bine littere sepedicti capituli ecclesie Tininiensis transsumpcionales necnon prefati Johannis Coruini ducis et bani condusionales et mandatorie necnon exinde pretacte capituli ecclesie Tininiensis super prenotatis octo sortibus terre restatatorie vterque pro prenaratis damnis et expensis statutorie sed et modo simili vestre abrenunciatorie ac pretacti capituli ecclesie Tininiensis transsumptorie necnon consimiliter vestre inquisitorie et attestatorie inuigorose et minus re.....(*kraj nječi se ne može pročitati zbog oštećenja*) fuisse et esse, proptereaque huiusmodi littere cassari et inualidari prescripteque octo sortes terre a prefato Nicolao comite indebite et econtra omnem viam juris ablate sed et prenotate alie quatuor sortes terre eiusdem Nicolai comitis similiter in sepedicta possessione Hrasschewychy habite pro dictis scilicet damnis et expensis modo prenarato pretactis fratribus statute eidem Nicolao reddi et restitui, prefatique fratres in dicto claustro sancti Francisci degentes si quid accionis occasione et pretextu prefatorum octo sorcium terre prescriptorumque damnorum et expensarum contra pretactum Nicolaum comitem se habere pretendunt, id iuxta prefati regni nostri Croacie consuetudinem in prefata sede dicti comitatus de Lwka extra dominium

iamdictarum sorcium terre existencium juris ordini prosequi et requirere posse et debere.

Nobis necnon dictis dominis prelati, baronibus, magistris prothonotariis et ceteris dicte sedis nostre judicarie assessoribus perspicue agnoscebatur pro eo nos de eorundem dominorum prelatorum, baronum, magistrorum prothonotariorum et ceterorum eiusdem sedis nostre judicarie assessorum quesito et assumpto superinde consilio prematuro prenotatas litteras vt prefertur pro parte et in personis dictorum fratrum coram nobis in iudicio exhibitas cassantes et inualidantes predictasque octo sortes terre simulcum antefatis aliis quatuor sortibus terre iamdicto Nicolao comiti modo subscripto reddi et restitui, prefatos vero fratres si quid accionis occasione ipsarum sorcium terre dictorumque damnorum et expensarum aduersus eundem Nicolaum comitem se habere pretenderint id extra dominium earundem existencium ordine juris requirere posse et debere decementes, et committens fidelitati vestre firmiter precipientes mandamus quatinus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum quo presente Georgius Swbych de Oztharwycha aut Rossul waywoda vel Johannes Markowych siue alter Johannes Zuichkowych de eadem Oztharuycza sew Vitus Clochochych de Jarane siue Paulus Spyranchych de Jarane aliis absentibus homo noster de curia nostra regia per nos ad id specialiter transmissus ad facies sepedicte possessionis Hrasschewych consequenterque antedictarum octo sorcium terre et deinde prescriptarum aliarum quatuor sorcium similiter terre omnino in eadem possessione Hrasschewychy habitarum vicinis et commetaneis eiusdem possessionis vniuersis inibi legitime conuocatis et presentibus accedens restatuet easdem octo et alias quatuor sortes terre eidem Nicolao comiti simulcum cunctis earundem vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet iure sibi ex premissis incumbente perpetuo possidendas contradiccione prefatorum fratrum et aliorum quorumlibet personarum racione non obstante. Et post hec huiusmodi possessionarie restatucionis seriem vt fuerit expedito ad vigesimum diem festi beati Jacobi apostoli nunc venturi dicte nostre personali presencie fideliter rescribatis. Datum Bude predicta, sexto die termini prenotati, anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono.

25.

25. svibnja 1499., (u Skradinu).

Skradinski kaptol otpisuje ugarsko-hrvatskome kralju Vladislavu II., izvješćujući ga o provedenom postupku ponovnoga uvođenja kneza Nikole Šubića Zrinskog u posjed ukupno dvanaest ždrijebova zemlje u selu Hraščevići.

Serenissimo ac inuictissimo ac inuictissimo (sic !) principi et domino domino Wladyslao dei gracia Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie regi etc. domino ipsorum

naturali capitulum ecclesie scardonensis oracionum suffragia perpetuam cum fidelitate. Vestra nouerit eadem serenitas nos litteras serenitatis vestre restitutorias pro parte magnifici comitis Nicolai comitis Zryny emannatas nobisque sonantes et directas honorem quo decuit recepisse in hec verba:

(slijedi isprava kralja Vladislava II. od 2. ožujka 1499.).

Nos igitur mandatis vestre serenitatis obedire volentes vt tenemur vnacum prefato nobile Paulo Spyranich homine vestre serenitatis in predictis litteris adiuicatoris vestre serenitatis inter alios nominatim conscripto nostrum hominem vterque venerabilem virum magistrum Johannem Lwchych presbiterum socium et concanicum nostrum ad premissam restauracionem possessionum prescriptarum nostro pro testimonio transmiseramus fidedignum. Qui tandem exinde ad nos reuersi eorum prestito iuramento nobis vniformiter retulerunt eo modo; quomodo ipsi feria tertia proxima ante festum sancti Georgii martiris nunc proxime preteritum ad facies prescriptarum octo sorcium necnon eciam et ipsarum quatuor sorcium terre in prefata villa Hrasschewychy existentium personaliter accesissent vicinis et commetaneis earundem vniuersis inibi legitime conuocatis, et signanter wayuoda Rossulo de Podhum, Georgio Swbych de Berberio, Vito Cblokchych de Jarane, Andrea Hanelych de Wkowych, Georgio Spiranchych de Jarane minores, Melchiore Obradych de Zrycoe (sic!), Francisco Zthoyssych de Thwchape, Gregorio Zthoyssych de eadem, Gregorio Ztoyssych de dicta villa Thuchape (sic !), Michaele Marchowych de dicta Berberio, Johanne Ztoykowych de Chahowych et Paulo Storpchych de Podhwm, et presentibus accedentibus restatuissent memorato Nicolao comiti de Zryn suisque heredibus et posteritatibus vniuersis prescriptas octo sortes terre et alias quatuor sortes terre in prefata villa Hrasschewychy comitatus Lwke existentes et habitas, in dominiumque earundem possessionum statuissent et introduxissent vnacum cunctis eorundem iuribus, vtilitatibus et pertinentiis quibuslibet ad easdem et ad eandem de iure et consuetudine spectantibus et pertinentibus iure premissa ipso Nicolao comiti Zryny incumbente perpetuo possidendas et habendas, ipsis itaque vestre serenitatis et nostro hominibus in facie dictarum porcionum possessionarium ....*(dvije riječi nečitke poradi oštećenja)* diebus iuxta regni consuetudinem permaneant et moram facientes nullo contradictore inibi apparente. Datum sedecima die diei restatucionis prenotate, anno domini millessimo quadringentesimo nonagesimo nono supradicto.

26.

5. listopada 1500.

Ugrasko-hrvatski kralj Vladislav II. prepisuje, u formi privilegija, ispravu skradinskoga kaptola od 4. svibnja 1499.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie, Bohemie etc. Memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit vniuersis quod pro parte et in personis fidelis nostri magnifici Nicolai comitis Zryny exhibite sint nobis et presentate quedam littere honorabilis capituli ecclesie scardonensis relatorie in papiro clause consueto sigilloque eiusdem consignate, quasdam litteras nostras adiudicatorias super quodam jure possessionario Hraschyewych vocata in comitatu de Lwka existente pro prefato Nicolao comite alias emanatas continentes quibus scilicet mediantibus homo noster regius ad id specialiter deputatus presente testimonio ipsius capituli scardonensis prefatum Nicolaum comitem in dominium quarumdam octo sortium terre et aliorum quatuor sortium terre in prefata villa Hraschyewych vocata juxta formam prescriptarum litterarum nostrarum adiudicatorium introduxisse et statuisset nemine contradictore apparente dinoscitur tenoris infrascripti. Supplicatum itaque extitit maiestati nostre in persona dicti Nicolai comitis humiliter vt easdem litteras dicti capituli ecclesie scardonensis litteris nostris priuilegialibus inseri et transsumi facientes acceptare et approbare ac pro eodem Nicolao suisque heredibus et posteritatibus vniuersis in perpetuum valituris roborare et confirmare dignaremur. Quarumquidem litterarum tenor talis est:

(slijedi isprava skradinskog kaptola od 4. svibnja 1499.)

Nos igitur humillimis et deuotis supplicacionibus pro parte prefati Nicolai comitis nostre modo quo supra porrectis maiestati regia benignitate exauditis et elementer admissis prescriptas litteras annotati capituli scardonensis relatorias litteras vt premittitur nostras adiudicatorias in se continentes, non abrasas non cancelatas nec in aliqua sua parte suspectas, presentibusque litteris nostris priuilegialibus de verbo ad verbum sine diminucione et augmedno aliquali insertas quo ad omnes earundem contineretur clausulas et articulos eatenus quatenus eidem rite et legittime existunt emannate viribusque eorum veritas suffragatur, acceptamus, approbamus et ratificamus. Quod nichilominus easdem et omnia in eysdem contenta pro prefato Nicolao comite suisque heredibus et posteritatibus vniuersis inuenatur perpetuo valituras roboramus et confirmamus presentis scripti nostri mediante. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras secreti sigilli nostri quo vt rex Hungarie vtimur appensione comunitas eidem duximus concedendas. Datum Bude, die dominico proximo post festum apparicionis beati Michaeli archangeli, anno domini millesimo quingentesimo, regnorum nostrarum Hungarie etc. anno decimo Bohemie vero tricesimo.

Mladen Ančić: LITIGATION FOR THE PART OF THE LEGACY
OF JAKOV ŠUBIĆ OF BRIBIR

Summary

The author publishes the privilege by the Hungarian-Croatian king Vladislav II dated October 5th 1500, which is in fact the ceremonial transcript of the judgement by the same king, dated March 2nd 1499, as well as the acts by the Skradin chapter concerning the enforcement of the execution, dated May 14th 1499. The king's judgement brought an end to the litigation between the Zadar monastery of St Francis and the *count (knez/comes)* Nikola Šubić Zrinski over the eight *lots (ždrijev/sors)* in the village of Rastević near Zadar. In its explanatory part the verdict contains further twenty-three documents submitted by the litigation parties in support of their claims, some of which were transcribed in full and some only reported in brief.

In the introductory discussion the author comments, in the first place, on the general situation at the end of the 15th and the beginning of the 16th century, under which circumstances the litigation had occurred and is to be understood. In addition to that, starting from the indisputable fact that, in the mid 15th century, the Croatian vice-banus Jakov Šubić Bribirski had relinquished the disputed lots to the Zadar monastery, and considering the circumstances which eventually led to the litigation between the Jacob's heirs and the monastery, the author analyses the cohesive powers of the "tribal" organisation in the social life of the Croatian nobility.